

Norsk forsvarsvilje og forsvarsevne: Hva kan vi lære fra Ukraina?

Rapport utarbeidet for Forsvarsdepartementet

Morten Bøås, Anna Chebotarova, John Karlsrud, Kristian Lefdal,
Margrete Seiersnes-Killingland og Ole Martin Stormoen

Norsk
Utenrikspolitisk
Institutt

Norsk Utenrikspolitisk Institutt [NUPI] ble etablert i 1959, og er et ledende, uavhengig forskningsinstitutt på internasjonal politikk og områder av relevans for norsk utenrikspolitikk. Formelt er NUPI underlagt Kunnskapsdepartementet, men opererer likevel som en uavhengig, ikke-politisk virksomhet i alle sine faglige aktiviteter. Forskning utført ved NUPI spenner fra kortsiktig anvendt forskning til mer langsiktig, grunnforskning.

Denne rapporten er finansiert av Forsvarsdepartementet.

Sitering:

Bøås, M., Chebotarova, A. Karlsrud, J., Lefdal, K., Seiersnes-Killingland, M. and Stormoen, O. M., 'Norsk forsvarsvilje og forsvarsevne: Hva kan vi lære fra Ukraina?', Norsk Utenrikspolitisk Institutt Rapport no. 6/2026, <https://doi.org/10.21374/dkn9-gk51>

Forsidebilde: Ella Hagen/Forsvaret

Utgiver: Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Copyright: © Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2026
Publisert under CC-BY-NC-SA lisensen
ISSN: 1894-650X

Alle synspunkter står for forfatterens regning. De må ikke tolkes som uttrykk for oppfatninger som kan tillegges Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Artiklene kan ikke reproduseres – helt eller delvis – ved trykking, fotokopiering eller på annen måte uten tillatelse fra forfatterne.

Besøksadresse: Rosenkrantz' gt. 22, 0160 Oslo
Adresse: Postboks 1276 Vika
0111 OSLO

Internett: www.nupi.no
E-post: post@nupi.no

Tel: [+ 47] 22 99 40 00

Norsk forsvarsvilje og forsvarsevne: Hva kan vi lære fra Ukraina?

*Morten Bøås, Anna Chebotarova, John Karlsrud, Kristian Lefdal,
Margrete Seiersnes-Killingland og Ole Martin Stormoen*

Forfattere

Morten Bøås

*Forsker 1
NUPI*

Morten Bøås (PhD) er Forsker 1 og jobber i hovedsak med temaer knyttet til politiske og voldelige konflikter. Empirisk har Bøås arbeidet mest i Afrika, men de siste årene har han også arbeidet med krigen i Ukraina. Her har han gjennomført flere runder med datainnsamling, inkludert den som dataene i denne rapporten bygger på.

Anna Chebotarova

*Førstelektor/seniorforsker
UiO/NUPI*

Anna Chebotarova er sosiolog med spesialisering i kollektivt minne, identitet og samfunnsdynamikk i krigstid, med regionalt fokus på Ukraina og Øst-Europa. Hun har en doktorgrad i områdestudier fra Universitetet i Oslo. Anna jobber som førstelektor ved Universitetet i Oslo, hvor hun underviser i ukrainsk språk, kultur og historie.

John Karlsrud

*Forsker 1
NUPI*

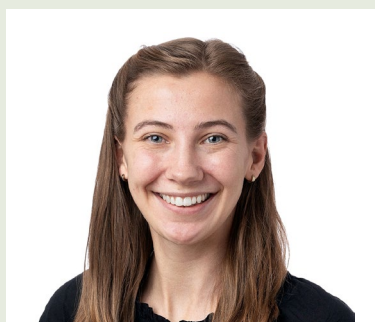
John Karlsrud (PhD) er forsker 1 i Forskningsgruppen for fred, konflikt og utvikling ved NUPI, hvor han jobber med spørsmål relatert til koalisjoners rolle i internasjonal sikkerhet, FNs fredsbevarende styrker og andre mer generelle spørsmål relatert til endring i global styring.

Kristian Lefdal

*Vitenskapelig assistent
NUPI (Tidl. ansatt)*

Kristian var ansatt som masterstudent og senere vitenskapelig assistent i Forskningsgruppen for fred, konflikt og utvikling.

Margrete Seiersnes-Killingland

*Vitenskapelig assistent
NUPI*

Margrete er vitenskapelig assistent i forskningsgruppen Global orden og diplomati (GOaD). Hun fullførte en master i Human Geography ved Universitetet i Oslo våren 2024 og undersøkte, gjennom masteroppgaven, lokaliseringdiskursen i norsk-ugandiske bistandskjeder.

Ole Martin Stormoen

*Doktorgradsstipendiat
NUPI*

Ole Martin Stormoen er stipendiat tilknyttet NUPIs forskningsgruppe for sikkerhet og forsvar, og har tidligere vært forskningsassistent og koordinator for Konsortiet for forskning på terrorisme og internasjonal kriminalitet.

Innhold

Innhold	5
Sammendrag	6
Innledning	7
<i>Hva er forsvarsvilje?</i>	<i>8</i>
<i>Forsvarsvilje og totalforsvarsperspektivet – noen antagelser</i>	<i>9</i>
<i>Metode</i>	<i>10</i>
Ukraina – samhold og motstandskraft	12
<i>Hva former ukrainske innbyggers forsvarsvilje?</i>	<i>16</i>
<i>Forsvarsvilje og horisontal og vertikal tillit i Ukraina</i>	<i>18</i>
Norge – forsvarsvilje i et samfunn i endring	21
<i>Hva vet vi om norsk forsvarsvilje?</i>	<i>22</i>
<i>Forsvarsvilje og horisontal og vertikal tillit i Norge</i>	<i>24</i>
<i>Verneplikt og forsvarsvilje</i>	<i>27</i>
<i>Individuell motivasjon og seleksjon</i>	<i>30</i>
<i>Et bredere forankret forsvar – Forsvaret som ‘samhørighetsmaskin’</i>	<i>31</i>
Innspill til kunnskapsgrunnlag	35
Bibliografi	37
Vedlegg A: Oversikt over fokusgrupper og intervjuer	41
Vedlegg B: Spørreskjema Ukraina	43

Sammendrag

Hva skaper forsvarsvilje og hvordan vedlikeholdes den? Russlands angrepskrig i Ukraina og hvordan Ukraina har maktet å stå imot gir oss et unikt vindu for å undersøke og forstå disse spørsmålene. I denne rapporten benyttes nylig innsamlede data fra Ukraina for å kartlegge og forstå grunnlaget for Ukrainas forsvarsvilje. Dette gjennomgås i rapportens første del. I den andre delen brukes dataene fra Ukraina til å diskutere hva dette innebærer for norsk forsvarsvilje. Hvilke av erfaringene og lærdommene fra Ukraina er relevante for Norge? Hva er grunnlaget for norsk forsvarsvilje og hvilke utfordringer står Norge ovenfor når forsvarsviljen ikke bare må opprettholdes, men også styrkes?

Vårt hovedfunn fra Ukraina er at forsvarsvilje og forsvarsevne må forstås bredt og må inkludere både de som forsvaret landet med våpen og de som holder dagligliv og produksjon i gang bak fronten. Dersom livet bak fronten kollapse (det er ikke noe igjen som det er verdt å ofre livet for), vil også fronten kollapse (den væpnede forsvarsevnen), og da faller den sivile forsvarsevnen. Dette er dermed to størrelser som må fungere i en symbiose. Videre viser våre funn fra Ukraina at tillit innbyggerne imellom og til sivilsamfunnsaktører (horisontal tillit) ikke bare er avgjørende for forsvarsvilje og forsvarsevne, men at høy horisontal tillit også, i noen tilfeller, kan føre til at høy forsvarsvilje og evne opprettholdes til tross for at tillit til beslutningstakere og institusjoner (vertikal tillit) synker.

Funnene fra Ukraina gir oss flere sentrale frempek på tiltak som kan være avgjørende for å styrke forsvarsviljen i Norge. Når disse sees i sammenheng med funnene fra intervjuene i Norge og at vi er i Totalforsvarsåret 2026, anbefaler denne rapporten at man bør styrke kunnskap om verneplikten. Rapporten argumenterer for at verneplikten ikke kun er et verktøy for å skape kampkraft, men også er viktig for å koble folk og forsvar sammen. Gjennom å øke kunnskapen om verneplikten og involvere et bredere lag av norsk ungdom kan det skapes en mer allmenn bevisstgjøring i befolkningen. Dette kan aktivere en sterkere forankret forsvarsvilje som gjør oss bedre forberedt på kriser og krig.

Denne rapporten er et steg på veien for å danne et bedre kunnskapsgrunnlag på dette temaet. For å ha et fullgodt kunnskapsgrunnlag på hvordan forsvarsvilje kan dannes og omsettes til forsvarsevne i Norge trengs det mer forskning og utredning og en solid forankret dialog om forsvarsvilje på tvers av politiske skillelinjer.

Innledning

Norske myndigheter vedtok i 2024 å bruke 1624 milliarder kroner på å ruste opp det norske Forsvaret frem mot 2036 (Prop. 87 S 2023–2024). Denne rammen ble økt til 1854 milliarder kroner i juni 2026 (Forsvarets forum 2026). Målet er å styrke forsvarsevnen som en respons på Russlands fullskalainvasjon av Ukraina og økende global spenning. Selv om den nasjonale viljen til å investere i Forsvaret er viktig, er forsvarsevne avhengig av mer enn materielle og strukturelle faktorer. 'Forsvarsevne er avhengig av forsvarsvilje', fastslo Forsvarskommisjonen i sin rapport (NOU 14 2023a: 12). Forsvarssjef Eirik Kristoffersen har gjentatt det samme budskapet: 'Forsvarsevnen vinner slagene, men forsvarsviljen vinner krigen' (Kristoffersen 2020). Begge utsagnene understreker at en avgjørende faktor for en stats evne til å yte motstand mot en aggressor i en væpnet konflikt er folkets *vilje* til å ofre noe. Men hva er forsvarsvilje, hvordan styrkes den, og hva kan norske myndigheter lære av Ukrainas erfaringer siden den russiske fullskalainvasjonen i 2022?

Den sterke forsvarsviljen som Russlands angrepskrig utløste i Ukraina har vist behovet for en dypere analyse av hva forsvarsvilje er – og hvordan den kan styrkes – også i Norge. Forsvarsevne gir ikke automatisk forsvarsvilje. Eksisterende litteratur hevder at forsvarsvilje er basert på kollektiv tilhørighet, transparens og tillit til sentrale beslutningstakere og institusjoner, deriblant Forsvaret.

Denne rapporten bygger på forskning på norsk og ukrainsk forsvarsvilje, og kombinerer empiri og kunnskap fra disse to landene. Basert på dette fremmer rapporten forslag til hvordan innsikt fra Ukraina kan brukes til å forstå grunnlaget for forsvarsvilje i Norge og hvordan den kan opprettholdes og økes. Rapporten setter derfor først søkelys på forsvarsviljen i Ukraina, og lærdommene derfra. Deretter belyses norsk forsvarsvilje. Analysen av norsk og ukrainsk forsvarsvilje bygger på datainnsamling på både mikro- og makronivå. En kvantitativ og randomisert spørreundersøkelse i Kyiv ble utført i samarbeid med våre ukrainske partnere ved National University of Kyiv Mohyla Academy. Dataene fra spørreundersøkelsen ble kombinert med kvalitative ekspertintervjuer i både ukrainsk og norsk forsvarssektor. Eliteintervjuene ble supplert med fokusgrupper med HV-soldater og studenter i Tromsø og med rekruttsoldater i Madlaleiren.¹ Intervjuene i det politiske embetsverket og i militære strukturer ble brukt til å diskutere hypotesene fra litteraturen om hva som skaper forsvarsvilje, hvordan denne kan endre seg over tid, og hvordan forsvarsviljen påvirkes av faktorer som for eksempel bruk av reservister, vernepliktige, endringer i juridiske rammer og hvorvidt mobiliseringen vurderes som rettferdig.

Til sammen gir spørreundersøkelsen og eliteintervjuer fra Ukraina, oppsummeringen av det norske kunnskapsgrunnlaget, fokusgruppeintervjuene og eliteintervjuene i Norge et solid fundament for en analyse av overføringsverdien av erfaringene fra Ukraina til en norsk kontekst. Rapporten diskuterer både empiriske funn og kommer med konkrete anbefalinger til norske myndigheter. Det gjenstår likevel et stort behov for mer forskning og kunnskap på dette området. Dersom man virkelig skal forstå grunnlaget for norsk forsvarsvilje og -evne er det store kunnskapshull som må dekkles. Denne rapporten peker på viktige dimensjoner og spørsmål knyttet til hvordan man kan øke

¹ For en fullstendig oversikt over intervjuer og fokusgrupper, se Vedlegg A.

motstandsdyktighet og forsvarsvilje i den norske befolkningen, samtidig som den synliggjør de kunnskapshullene som bør tettes for å sikre enn kunnskapsbasert politikkutforming.

Hva er forsvarsvilje?

Forsvarsvilje kan defineres som folks aktive vilje til å ta til våpen, eller på andre måter være villig til å yte motstand for å forsvare sitt hjemland mot en ekstern aggressor. 'Vilje' til å gjøre noe er summen av en rekke prosesser og interaksjoner mellom ulike aktører; mellom enkeltindivider i ulike sosiale prosesser, og som tiltak og politiske beslutninger på lokale og nasjonale plan. Disse er igjen påvirket av hendelser i internasjonal politikk og utenrikspolitiske beslutninger. Samtidig som forsvarsvilje fremheves som den aller viktigste forutsetningen for å kunne mobilisere et forsvar med motstandskraft, har både bruken og innholdet i begrepet variert over tid (se Ågedal 2022 for en studie av dette i Norge og for en lignende svensk studie, se Ivner 2024). Samtidig har sentrale bidragsytere som McNerney et al. (2018: xiii) karakterisert 'forsvarsvilje' som 'lite analysert og det aspektet ved krig vi vet aller minst om'.²

Årsaken til dette er at forsvarsvilje er et krevende begrep å måle og analysere vitenskapelig. Det er komplekst og subjektivt, det endres med omstendighetene, og kan bety forskjellige ting for forskjellige personer både i samtid og til ulike tider og situasjoner. Det vi vet er at 'forsvarsvilje' handler om mer enn om man er villig til å forsvare landet sitt med våpen i hånd. I krise eller krig inkluderer 'forsvarsvilje' også sivil mobilisering, samfunnets motstandskraft mot ulike typer påvirkning, innbyggernes tillit til politiske ledere og offentlige institusjoner (vertikal tillit) og tilliten mellom innbyggerne (horisontal tillit), og en rekke andre sosiale prosesser og dynamikker som bygger opp under eller svekker tillit i samfunnet. Skal man analysere forsvarsvilje, må begrepet brytes ned til mindre bestanddeler, som for eksempel politisk, militær, og folkelig vilje (Sagen-Hansen 2022). Et annet viktig poeng er at målinger av forsvarsvilje i de aller fleste tilfeller bare kan si oss noe om den *uttalte* forsvarsviljen, siden reell forsvarsvilje – altså *atferd* – kun vil kunne studeres og måles i forbindelse med krise eller krig (se Ågedal 2022: 30-31). Studier av Ukrainas motstandskamp (som Bukkvoll & Steder 2024) gir derfor verdifull innsikt i sammenhengen mellom holdninger og atferd, og ikke minst hva som påvirker disse.

Hva skaper forsvarsvilje? Det finnes ingen omforent definisjon på hva begrepet rommer, og dermed heller ikke en fullgod og universell forståelse av hvordan den kan skapes. Tidligere studier av norsk forsvarsvilje har blant annet pekt på verneplikten som sentral (Friis 1999; Ulriksen 2002; Neumann 2002; Johansen 2016; Håkenstad 2019). Ifølge Johansen (2016: 1) har verneplikten fungert som en sosial mekanisme, en 'sosialintegrerende institusjon' som har bygget tillit, fellesskap, og felles forståelsesrammer hos en stor del av befolkningen, og samtidig sikret Forsvaret forankring og tilslutning i folket (se også Friis 2021). Samtidig som den har sørget for en nødvendig masse av mobiliserbare reservister som dannet grunnlaget for det tidligere mobiliseringsforsvaret, en rolle som i dag fylles av Heimevernet og Hærreserven. Et fellestrekk i de ulike forståelsene er erkjennelsen av at forsvarsviljen må gjennomsyre hele samfunnet, fra de stående militære avdelinger, til reservister, og til sivilsamfunnet som utgjør fundamentet i Totalforsvaret og som

² Vår oversettelse.

finansierer alle komponentene; alt som til sammen danner motstandskraften i det norske samfunnet.

Forsvarsvilje og totalforsvarsperspektivet – noen antagelser

Totalberedskapsmeldingen beskriver Norges motstandskraft og hvilke tiltak som bør treffes for å styrke denne i møte med komplekse og hybride trusler, men den sier lite om forsvarsviljen i befolkningen (Regjeringen 2025a). En av erfaringene fra krigen i Ukraina er at en sterk forsvarsvilje kan føre til en styrket evne til å forsvare seg, men også at det er vanskelig å bedømme om sterk forsvarsevne alene leder til sterkere forsvarsvilje i hele befolkningen. Samtidig er spørsmålet om forsvarsvilje er helt avgjørende for et lands forsvar. Uten slik vilje kan demokratiske land vanskelig overleve angrep særlig lenge. Viljen til frihet, viljen til å ofre noe for fellesskapet og et trygt liv må antas å være en forutsetning for vestlige liberale demokratiers motstandskraft.

Selv om forsvarsvilje er krevende å 'måle' rent vitenskapelig, er det utført langsiktige spørreundersøkelser og akademiske studier både i Norge (se for eksempel Folk og Forsvar 2025) og internasjonalt (Wang & Eldemerdash 2022), og i de siste årene med et spesielt søkelys på Ukraina (se Bukkvoll & Steder 2024; KIIS 2025a). I følge Reznik (2023) har det russiske angrepet på Ukraina endret måten folk identifiserer seg på. Før krigen ble sosial identitet i større grad formet langs regionale og etnolingvistiske skillelinjer. Krigen kan dermed ha akselerert den nasjonale identitetsdannelsen (se Chebotarova 2023), men samtidig har sosiodemografisk bakgrunn nok blitt en sterkere skillelinje (se Bøås 2024).

Tidlige funn fra Ukraina viste overraskende sterk mobilisering av forsvarsviljen i den første fasen etter invasjonen i 2022 (Reznik 2023; Wilson 2023). Unge, høyt utdannede med relativ høy inntekt var blant de som ytret sterkest støtte til forsvar av landet og som også vervet seg frivillig (Reznik 2023; Bukkvoll & Steder 2024). Disse funnene står i kontrast til tidligere etablert forskning på dette temaet (se f.eks. Anderson et al. 2020). De unge med høy utdanning er også blant de som har vært mest orientert mot Europa og NATO. Vendingen fra Russland og mot EU påpekes som en viktig faktor av flere (se f.eks. Reznik 2023; Leitlande 2024), en dreining som har pågått i to tiår. Våre funn viser at ettersom krigen har vedvart er det ulike oppfatninger i det ukrainske samfunnet om hvor transparent og rettferdig mobiliseringen til den ukrainske hæren er (Bøås 2025).

Erfaringene fra Ukraina kan også fortelle oss noe om hvordan forsvarsviljen endres over tid, og hvordan for eksempel endringer i mobiliseringsregelverket og russiske påvirkningsoperasjoner påvirker forsvarsviljen (Hedenskog & Umland 2025). Sivilbefolkningens utholdenhet er høy, selv gitt slitasjen som krigen påfører befolkningen over tid (se Bøås 2024; 2025). Fortsatt er over halvparten av befolkningen villig til å fortsette motstandskampen så lenge som det trengs (KIIS 2025a). Men, det er også tegn på krigstretthet. Andelen som er villig til å inngå territoriale kompromisser med Russland gikk opp fra 10 prosent til 38 prosent i 2025 (KIIS 2025b), men har siden snudd og i august 2026 var tallet 26% (KIIS 2026). Det er heller ikke et nært samsvar mellom forsvarsvilje og forsvarsevne. De yngre og urbane er mest orientert mot EU og NATO og er imot å inngå kompromisser med Russland. De unge med høy utdanning som har blitt igjen i Ukraina utviser stor

sivil motstandskraft som er et nøkkelbidrag til forsvarsevnen. Uten dem ville samfunnet stoppet opp, selv om de ikke nødvendigvis vil kjempe med våpen i hånd (se Bøås 2024).

Horisontal tillit er viktig for å opprettholde forsvarsviljen. I Ukraina er det denne tilliten som bærer forsvarsviljen siden den vertikale tilliten med noen få unntak er svært lav. Frivillige organisasjoner spiller en sentral rolle i krigsinnsatsen og nyter høy tillit. Når det gjelder vertikal tillit så fikk President Volodymyr Zelenskyj en sterk økning i tillit etter krigsutbruddet. Den var 93 prosent i starten av mars 2022 (Rating Group 2022; Wilson 2023). Tilliten til statlige institusjoner økte også bratt i starten av konflikten – den ble målt til 94 prosent i mai 2022 (ibid.), men tilliten til brorparten av disse institusjonene har falt kraftig med unntak av den ukrainske hæren (Bøås & Bjørkhaug 2026). Tilliten til Zelenskyj har gjennomgående vært over 50 prosent siden 2022. Zelenskyj er derfor for mange, på tross av en rekke korrupsjonsskandaler blant sentrale personer i hans nære krets, fortsatt oppfattet som 'kapteinen som fortsetter å stå ved roret', selv når sikkerhetssituasjonen er prekær og vedvarende.

Det er åpenbart forskjell på land som er i krig og konflikt og de som ikke er det. Forsvarsviljen synes å øke i land som grenser til en mulig aggressor, som f.eks. i de nordiske landene (se Ingelhart, Puranen & Welzel 2015; Kim 2020). Forsvarsvilje kan teoretiske sett tenkes å snu i begge retninger dersom et land utsettes for angrep. Det kan mobilisere flere til motstandskamp («rally around the flag») – men det kan også skape frykt og redusere forsvarsviljen når folk får de dødelige konsekvensene av krig tett innpå seg eller mister tillit både til styremakter og til hverandre. Disse trendene kan også øke og minske over tid i en vedvarende konflikt. Forsvarsvilje er altså ikke kun noe som må være der før og når et angrep kommer – det må også vedlikeholdes over tid i en konflikt hvor det vil være betydelig slitasje. I Ukraina har for eksempel manglende rotasjon av tropper ved fronten bidratt til at flere har vegret seg for å verve seg (Rose 2024). Mange unge menn har forlatt landet før mobiliseringsregelverket ble innstrammet i 2024, men også disse blir rammet ettersom de må registrere seg eller oppdatere sine opplysninger i det ukrainske militærregisteret for å kunne fornye pass (Deineko & Hernes 2024). Selv om mange var enig i at en endring i mobiliseringsregelverket måtte til, så har den også skapt usikkerhet og misnøye, spesielt blant de yngre (Flikke & Aasland 2024).

Metode

Data fra Ukraina er samlet ved hjelp av både kvantitative og kvalitative metoder på makro- og mikronivå. Vi utførte først en spørreundersøkelse i Kyiv i oktober 2025 (fullført i desember samme år), som vi triangulerte med kvalitative eliteintervjuer i Kyiv i november 2025. Spørreundersøkelsen ble gjennomført sammen med vår partner Ukrainian Association of European Studies (UAES) ved National University of Kyiv Mohyla Academy. Spørreundersøkelsen ble gjennomført på ukrainsk av 12 lokale intervjuere, etter opplæring fra NUPI forskere i å håndtere applikasjonen CSEntry. Dette programmet er utviklet av U.S. Census Bureau, og brukes til å laste opp det digitale spørreskjemaet på den enkelte intervjuers mobile enhet. Dataprogrammet CSPro, der vi laget CAPI-programvaren (Computer-Assisted Personal Interviewing), randomiserte kvoteutvalget til hver enkelt intervjuer (United States Census Bureau 2026). Intervjuerne fikk et visst antall intervjuer fordelt på hver av de randomiserte lokalisasjonene i Kyiv. Lokalisasjonene innenfor Kyiv ble randomisert, og intervjuerne hadde muligheten til å gjennomføre intervjuer i en 500-600 meters radius på hver lokalisasjon.

Utvalget i spørreundersøkelsen er på 560 respondenter. Respondentene ble rekruttert basert på kvoteutvalg på tre kategorier: kjønn (mann/kvinne), alder (18-29, 30-54, 55+), og utdanningsnivå (grunnskole, videregående, høyere utdanning). Ved å velge et ikke-randomisert utvalg, sørget vi for representativitet ved å speile folketellingen, publisert av State Statistics Service of Ukraine Derzhstat (2022). Utvalget ble fordelt på tvers av ulike underkategorier i folketellingen ut i fra faktorer som vi anså relevante for forsvarsvilje. Disse kategoriene ble valgt basert på tidligere forskning som viser sammenhengen mellom sterk forsvarsvilje og unge, høyt utdannede ukrainere med sterk sosioøkonomisk status (se f.eks. Reznik 2023; Bukkvoll & Steder 2023), og studier som viser hvilke betydning sosial tillit og politisk orientering har for forsvarsvilje (se Persson & Widmalm 2024).

Vi satte bevisst en høyere kvote for kvinner enn menn i utvalget siden kvinneandelen i Kyiv også er høyere. Ettersom en stor andel menn enten for øyeblikket tjenestegjør i Forsvaret og nasjonalgarden eller har forlatt landet reflekterer dette utvalget distribusjonen i Kyiv. Ved utvelgelsen ble det også lagt vekt på at en betydelig andel av Kyivs befolkning består av internt fordrevne, hovedsakelig fra de østlige okkuperte eller krigsutsatte fylkene.

Spørreskjemaet for undersøkelsen ble systematisert i fem moduler (se Vedlegg B for fullstendig spørreskjema):

1. 'Forsvarsvilje': Vilje til å forsvare og ta til våpen for å forsvare landet
2. Vilje til å forsvare andre stater – dynamikken i 'sikkerhetsgarantien'
3. Tillit til militære institusjoner og Ukrainas væpnede styrker (Armed Forces of Ukraine (AFU)):
Vurdering av tillit basert på ulike parametere, inkludert profesjonalitet, forsvarsevne, utforming av politikk, åpenhet, symbolikk og identitet
4. Synspunkter på verneplikt
5. Sivil-militære relasjoner og ikke-voldelig sivil motstand

I forlengelsen av spørreundersøkelsen i Kyiv har vi utført kvalitative eliteintervjuer i Ukraina og Norge. Respondentene i Ukraina er fra den ukrainske forsvarssektoren og sivilsamfunnet, deriblant akademikere og eksperter fra forsvarsfeltet. Disse eliterespondentene har nær tilgang til beslutningstakere, og gir studien innsikt i interne dynamikker i det ukrainske samfunnet og ukrainsk forsvarspolitik. Vi drar også veksel på en annen studie som NUPI gjennomførte høsten 2025 i Kyiv (se Bidonko et al. 2026).

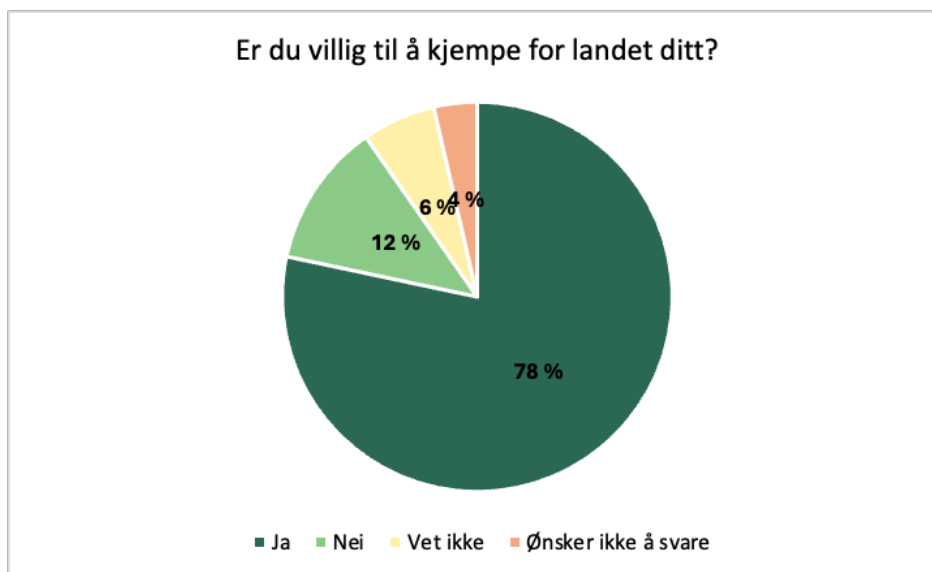
I Norge har vi gjennomført eliteintervjuer med ledere i Forsvaret og Sivilforsvaret og med politiske rådgivere på Stortinget. Disse har blitt supplert med fokusgruppeintervjuer med soldater fra Heimevernet (HV), studenter i Tromsø og med lagførere i Madlaleiren. Heimevernsavdelinger utgjør en gruppe individer som er i grensesnittet mellom sivil og militær sektor, og er ofte sammensatt av mennesker i ulik alder, yrke og sivilstatus. Vi valgte å gjennomføre fokusgruppeintervjuene i Nord-Norge siden denne regionen sannsynligvis er førstelinje i et scenario hvor Russland gjennomfører et strategisk overfall eller utløser kriser og mindre konflikter ved grensen. Det bygges også opp en ny styrkestruktur i Finnmark, og en lokal satsning på Heimevernet. En fokusgruppe med studenter i Tromsø ble inkludert for å belyse perspektiver om forsvarsvilje og beredskap blant unge voksne bosatt i regionen. Disse var i alderstrinnet 20-30 år, og noen hadde gjennomført førstegangstjeneste. Ved å inkludere både HV-soldater og studenter fikk vi anledning til å utforske hva militær erfaring og en definert rolle i samfunnets forsvar kan bety for uttalt forsvarsvilje. Lagførerne i Madlaleiren ga oss innblikk i hva unge i førstegangstjeneste tenker om disse spørsmålene.

Ukraina – samhold og motstandskraft

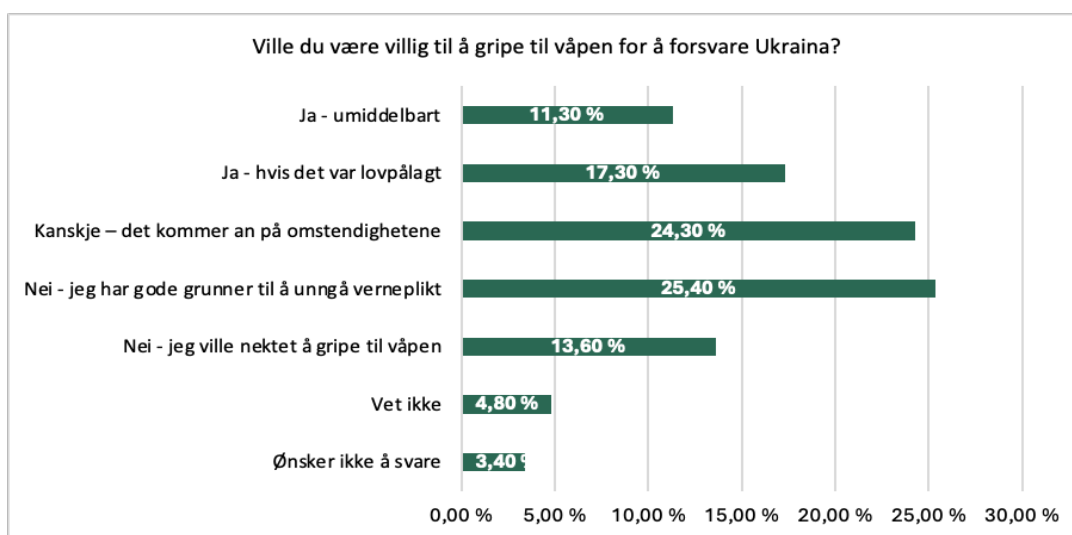
Ukraina har et langt og vanskelig forhold til Russland, preget av erfaringer med påtvunget hungersnød og terror som former dagens oppfatning av hva russisk okkupasjon innebærer. Erfaringene med Russland og Sovjetunionen nevnes ofte som hovedgrunnen til at viljen til å kjempe har forblitt sterk, og som den viktigste motivasjonen som opprettholder den i dag. I 2022, i de første månedene etter fullskalainvasjonen, sto hundretusener av ukrainere i kø ved vervekontorene, først og fremst drevet av ønsket om å beskytte sine hjem og familier. Som flere respondenter understreker, var det for mange ingen forskjell mellom å forsvare familien og å forsvare landet – de to prioriteringene var følelsesmessig og moralsk uatskillelige. Flere respondenter beskrev mobiliseringen i 2022 som et resultat av en opplevd mangel på alternativer, hvor alternativet til motstand ble assosiert med okkupasjon, vold og utslettelse av ukrainsk identitet. Noen respondenter påpekte at den sterke mobiliseringen i 2022, og igjen i 2023 når Ukraina en periode hadde det strategiske initiativet, var drevet av ‘adrenalin’ og kan ses som et unntak.

Etter at Ukraina i 1991 ble et uavhengig land etter oppløsningen av Sovjetunionen, ble førstegangstjenesten redusert fra to til ett år. Allmenn verneplikt ble fjernet i 2013, men gjeninnført året etter for menn i alder 20 til 27 år som følge av Russlands angrep på Krym og Donbas i 2014. Etter fullskalainvasjonen i februar 2022 ble det erklært militær unntakstilstand og det ble gjennomført generell mobilisering. Menn i alderen 18-60 fikk forbud mot å forlate landet og menn i alderen 27 til 55 ble mobilisert (60 for offiserer). Dette ble utvidet til å gjelde menn fra 25 og oppover i april 2024 (Starytsky 2024).

Mens tidligere forskning konstaterte overraskende sterk mobilisering av forsvarsviljen i den første fasen etter invasjonen i 2022 (Reznik 2023; Wilson 2023), fant vår spørreundersøkelse at forsvarsviljen har fortsatt å holde seg relativ høy. Av respondentene i Kyiv oppga 78,4 prosent at de ville være villig til å kjempe for landet sitt (‘are you willing to fight for your country?’), og bare 12 prosent valgte svaralternativ ‘nei’ (oktober-desember 2025). Svarene ble nyanserte da vi stilte spørsmål om villigheten til å gripe til våpen for å gjøre dette. Da oppga til sammen 28,6 prosent et av alternativene som startet med ‘ja’ - enten ‘umiddelbart’ (11,3 prosent) eller ‘hvis det var lovpålagt’ (17,3 prosent). Likevel ser vi 39 prosent valgte et svaralternativ som startet med ‘nei’, enten ‘jeg har gode grunner til å unngå verneplikt’ (25,4 prosent) eller ‘jeg ville nektet å gripe til våpen’ (13,6 prosent). Omtrent en fjerdedel oppgir at omstendighetene avgjør om de er villige til å gripe til våpen eller ikke (Bøås & Bjørkhaug 2026).

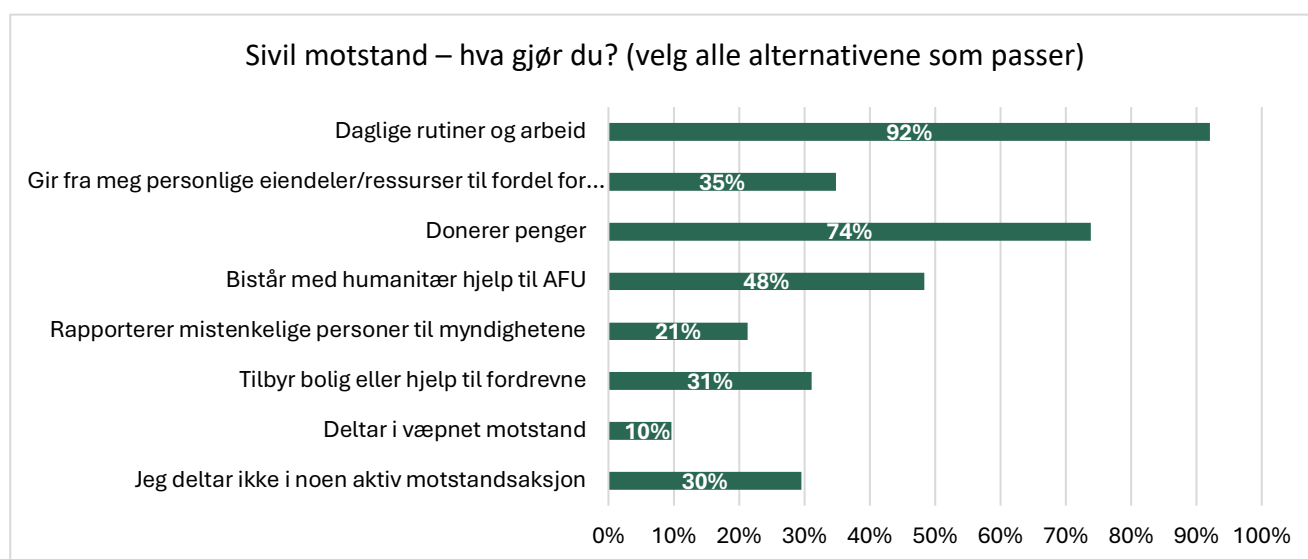

Figur 1: Er du villig til å kjempe for landet ditt?

Figur 2: Ville du være villig til å gripe til våpen?

Disse funnene oppfordrer til en bredere forståelse av hva forsvarsvilje innebærer. På spørsmål om hva respondentene utfører av sivile motstand, ser vi at 10 prosent oppgir at de deltar i væpnet motstand, mens 92 prosent bidrar med å opprettholde daglige rutiner og arbeid. Utover dette donerer respondentene eiendeler og ressurser til AFU (48 prosent) eller til andre formål (74 prosent). 30 prosent oppgir at de ikke deltar i noen aktiv motstandsaksjon ('I do not take part in any active resistance acts'. Ytterligere sivil motstand er oppført i grafen nedenfor (Bøås & Bjørkhaug 2026).

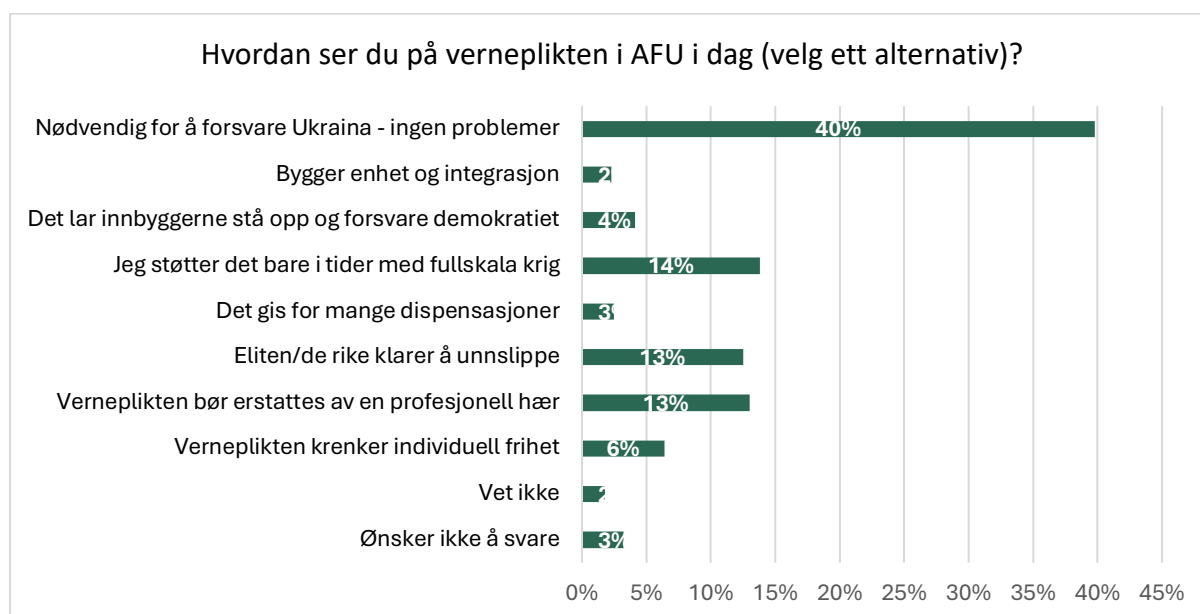
Figur 3: Sivil motstand - hva gjør du?

Funnene fra spørreundersøkelsen viser at institusjonell tillit har stor betydning for viljen til å forsvare og kjempe. Likevel viser våre data sterke indikasjoner på at ukrainere ikke ubetinget gir tillit til sine militære institusjoner og væpnede styrker. AFU holder tilbake informasjon om antall skadde og tropperotasjoner på frontlinjen, hvilket er normalt i en krig. Respondentene har ulike meninger om profesjonaliteten til AFU. Likevel korrelerer ikke slike uttalelser og kritikk av AFU utelukkende negativt med forsvarsviljen bredt definert. Folk flest er enige om at det nåværende mobiliseringsregimet er nødvendig for å forsvare Ukraina, men utformingen av politikken skaper uenighet. Mange mener at mobilisering i det ukrainske samfunnet er urettferdig og ujevn, spesielt langs sosioøkonomiske skillelinjer. Respondentene forteller at velstående folk kan unngå mobilisering lettere ved å 'skaffe' seg de riktige dokumentene eller kjøpe fritak, mens mindre ressurssterke grupper utplasseres på frontlinjen. AFUs mobiliseringspolitikk er den mest signifikante variabelen, og inntrykk av urettferdighet i denne politikken korrelerer med redusert forsvarsvilje.

Konsekvensen er at det sees som til dels legitimt å unngå tjeneste i frontavsnittene, noe som også ble bekreftet i intervjuene. Våre respondenter vektla at over tid har store tap, krigstretthet og fraværet av en tydelig tjenestehorisont (hæren som en 'enveisbillett' – ingen definert sluttdato, begrenset rotasjon, korte permisjoner) skapt en økende avstand mellom motivene om å 'forsvare familien' og å 'forsvare staten'. Som resultat sees grensekryssing, fravær uten lov (AWOL) og tjenesteunndragelse i økende grad som strategier for selvoppholdelse og beskyttelse av familien, snarere enn uttrykk for manglende lojalitet til staten og umoralske og ulovlige handlinger – overlevelsen til individ og familie oppleves som å være i motsetning til statens behov for forsvar. En andel av de mobiliserte når aldri frem til kampposisjoner på grunn av helseproblemer, unntak eller unndragelse, mens frontlinjeeenheter ofte opererer med kritisk lav bemanning. Dette fører til stadig flere ikke-stridende og færre soldater i direkte kamp. Samtidig, til tross for betydelige teknologiske framskritt og økt bruk av ubemannede systemer er mannskap ved frontlinjen fortsatt uunnværlig. Infanteri må fortsatt fysisk holde territorium, og alle ubemannede systemer krever opplært personell til å operere, koordinere og vedlikeholde dem. Ineffektiv politisk kommunikasjon og urealistiske løfter (f.eks. 'krigen vil snart være over', 'freden er rett rundt hjørnet') har skapt skuffelse og svekket tilliten til mobiliseringsregimet ytterligere. Overordnet understreker respondentene behovet for

systemiske reformer i ledelsen av den ukrainske hæren. De peker på store variasjoner i enheters effektivitet – noen er svært dyktige, andre er 'svake ledd'. De fremhever også betydningen av å styrke internasjonal militær støtte, ettersom både reformer og den samlede forsvarsevnen vil være begrenset uten slik bistand.

Vår analyse finner ingen signifikant korrelasjon mellom viljen til å forsvare og hvor respondentene er plassert sosio-økonomisk, selv om eliteintervjuene indikerer at en utbredt oppfatning blant ukrainere er at mobiliseringen i samfunnet ofte oppfattes som ujevn og urettferdig, særlig langs sosioøkonomiske skiller. Det er en utbredt oppfatning om at velstående grupper kan kjøpe fritak eller 'ordne papirer', mens fattigere borgere sendes til fronten. Dette skaper en dyp følelse av sosial urettferdighet og svekker forsvarsviljen. Vår spørreundersøkelse viser også at innbyggere med høy utdanning og høye lønninger ikke er mer villige til å forsvare enn innbyggere med lav utdanning og lav inntekt.

Figur 4: Hvordan ser du på verneplikten til AFU i dag? (Bøås & Bjørkhaug 2026)

Funnene fra spørreundersøkelsen i Kyiv viser at 40 prosent mener verneplikten i AFU er nødvendige i forsvaret av Ukraina og at det ikke er noen problemer ved denne praksisen. Det er ellers omtrent 20 prosent som oppgir støtte, enten 'bare i tider med fullskala krig' (14 prosent), fordi det skaper enhet (2 prosent) eller fordi verneplikten i AFU lar befolkningen forsvare demokratiet (4 prosent). Til tross for en høyere andel støtte, oppgir omtrent en tredjedel av utvalget at de er misfornøyde med verneplikten i AFU, hvorav 13 prosent oppgir at eliten/de rike klarer å unnsnippe verneplikten, 6 prosent mener verneplikten krenker individuell frihet og 3 prosent mener det gis for mange dispensasjoner.

Korrupsjonsskandalene høsten 2025 rystet den vertikale tilliten til offentlige institusjoner og politikere og virket ifølge noen av våre respondenter i eliteintervjuene demotiverende på både sivile og soldater. Samtidig vurderte respondentene forsvaret mot russisk aggresjon som den overordnede prioriteten og fremhevet den stabile fremgangen Ukraina har gjort i antikorrupsjonsarbeidet over tid.

Det folkelige opprøret til støtte for Ukrainas antikorrupsjonsinstitusjoner viste også at disse institusjonene bidrar til å opprettholde legitimitet, motvirker russiske forsøk på å destabilisere Ukraina innenfra og ikke minst at Ukrainas befolkning er villig til å hegne om sitt demokrati og har noe å forsvare.

Hva former ukrainske innbyggers forsvarsvilje?

Basert på regresjonsmodellen (Tabell 1) presenteres fem statistiske signifikante variabler. Disse er kjønn, alder, generell tillit til AFU, tillit til AFUs mobiliseringspraksis, og tillit til AFUs transparens.

Tabell 1: OLS regresjonsmodell – forsvarsvilje (Bøås & Bjørkhaug 2026)

	B	Standardfeil	Signifikans
Konstantledd	-1.023	.771	.186
Kjønn	.364	.136	.008
Alder	.014	.005	.004
Utdanning	- .094	.064	.142
Russiske slektninger	- .070	.156	.655
Bosted før 2022	.164	.149	.275
Inntekt (månedlig)	- .046	.062	.465
Tillit til regjeringen	- .168	.179	.350
Tillit til presidenten	.298	.181	.101
Tillit til Ukrainas væpnede styrker (AFU)	.619	.296	.038
Militærets profesjonalitet	.164	.098	.098
AFUs mobilisering og seleksjon	.577	.092	<.001
AFUs transparens	.312	.110	.005
Tilfredshet med offentlige tjenester	- .117	.111	.294

a. Avhengig variabel: Ville du være villig til å gripe til våpen for å forsvare Ukraina? N = 560. Justert R-kvadrat: 0,296. VIF-verdier for multikollinearitet (område: 1,072–1,905) er kontrollert og akseptable. Alle manglende verdier er utelatt.

Ved å kontrollere for 13 uavhengige variabler er det fem variabler som har statistisk signifikans innenfor den aksepterte p-verdi for å bestemme statistisk signifikans i samfunnsvitenskapen ($p =$

$<0,05$). Dette er kjønn ($p = 0.008$), alder ($p = 0.004$), generell tillit til AFU som en militær enhet som vil fortsette forsvarskampen ($p = 0.038$), graden av tillit til at AFUs mobiliseringspraksis er rettferdighet ($p = <0.001$), og hvorvidt respondentene har tillit til at AFU har transparente praksiser for rotasjon av soldatene og tar seg av skadde og oppgir dette på en troverdig måte ($p = 0.005$).

B-verdiene (koeffisienten) i regresjonen viser hvilken effekt hver uavhengige variabel har på forsvarsviljen. Positive og negative koeffisienter bestemmer retningen på effekten på en lineær skala. Selv om aldersvariabelen er signifikant er effekten marginal, og har derfor veldig lite betydning for forsvarsviljen (fordi $B = 0.014$). Derfor kan vi ikke bevise at unge respondenter viste mer (eller mindre) forsvarsvilje enn de eldre respondentene (og vice versa). På den andre siden har kjønnsvariabelen sterkere effekt (fordi $B = 0,364$). Dette indikerer en moderat effekt på viljen til å forsvare/kjempe. Den moderate koeffisientverdien viser at menn har høyere vilje til å kjempe militært (willingness to take up arms) enn kvinner, etter at det er kontrollert for 12 andre variabler.

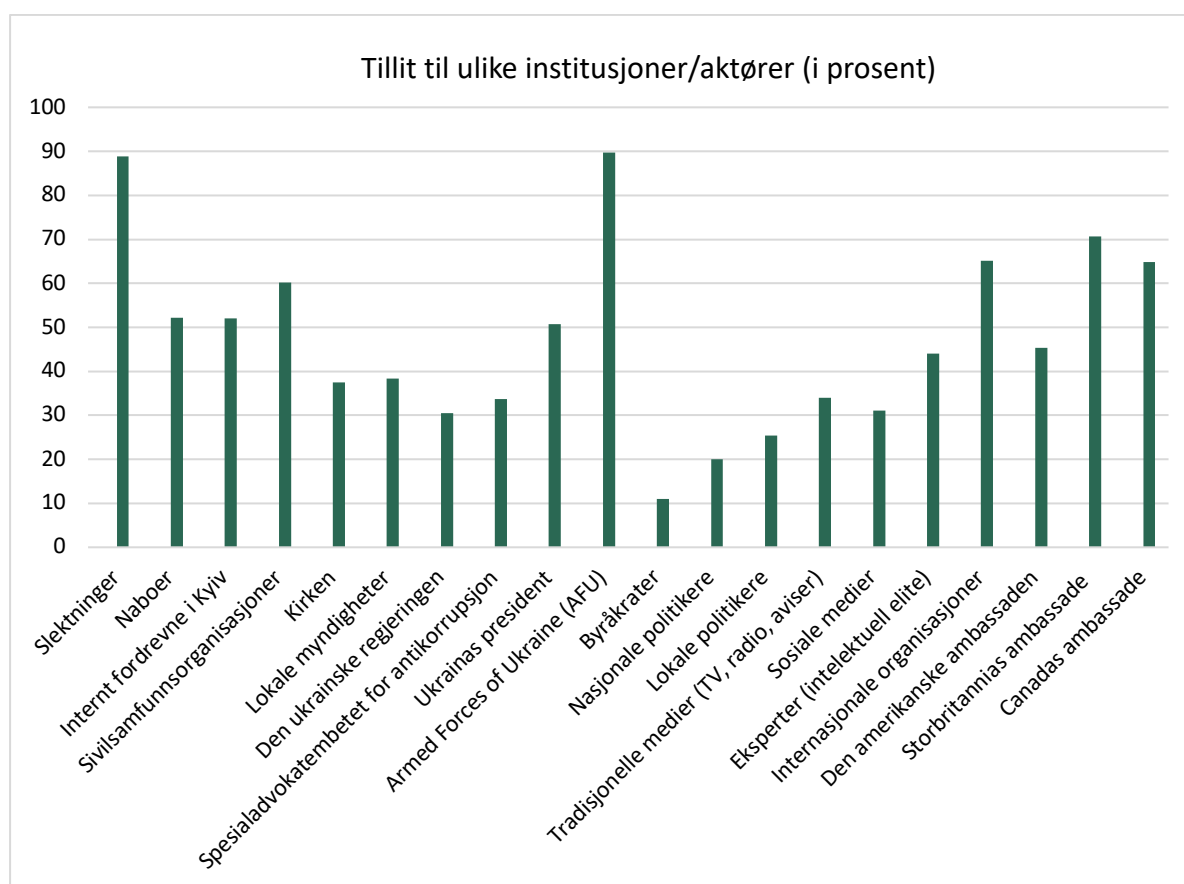
Det samme gjelder de av våre respondenter som før 2022 ikke bodde i Kyiv. Brorparten av disse kommer enten fra det som nå er russisk-okkuperte områder eller fra steder nært frontlinjen. De må derfor regnes om internt fordrevne personer (IDPer). De skiller seg ikke ut i analysen av datamaterialet. Vi ser også at befolkningen har like høy tillit til IDPer som til naboer. Dette viser at krigen har bidratt til å viske ut lingvistiske og regionale skillelinjer som tidligere preget Ukraina (se også Chebotarova 2023). Vi unngikk å spørre om språklig tilhørighet (russisk eller ukrainsk) da dette i utgangspunktet ble ansett som et for kontroversielt spørsmål av vår lokale partner. Dette ble imidlertid en del av samtalen med intervjuet teamet da vi møtte dem for en debrief i april 2026. I møtet kom det frem at brorparten oppga at det i dagliglivet mellom venner og slektninger igjen hadde blitt vanligere å snakke russisk uten at dette ble tillagt noen annen vekt enn at mange fant det 'lettere'. Samlet sett indikerer dette tre ting. For det første viser det en høy grad av tillit mellom IDPer og 'vertsbefolkning' (de som også bodde i Kyiv før 2022). Dette skiller seg fra hva vi vet om forholdet mellom IDPer og vertsbefolkningen i konflikter andre steder i verden. Dette kan forklares av at uansett bosted før fullskalainvasjonen er hele Ukraina fortsatt under angrep. For det andre viser det at tidligere skillelinjer knyttet til språk og regional tilhørighet er blitt mindre viktige, og for det tredje at språkpolitikken, som tidvis har blitt fremstilt som skarp og aggressiv, ikke nødvendigvis betyr så mye i folks dagligliv. Selv om situasjonen i Ukraina skiller seg fra Norge langs mange ulike dimensjoner, så er det verdt å merke seg hvordan et angrep på staten ikke bare kan polarisere, men også samle befolkningen om felles identitet på tvers av språk, region og andre skillelinjer.

Variabelen med høyest effekt er generell tillit til AFU ($B = 0,619$). Den viser en moderat til sterk effekt mellom tillit til AFU og forsvarsviljen. Dette funnet viser at høy tillit til AFU korrelerer med forsvarsvilje. Vår modell viser at den sterkeste korrelasjonen med forsvarsvilje er opplevelsen av mobiliseringspolitikken til AFU (fordi $p = <0.001$). Effekten er litt mer moderat enn generell tillit til AFU ($B = 0.577$). Denne inferensen viser oss at forsvarsviljen svekkes moderat når befolkningen opplever at mobiliseringspolitikken oppfattes som urettferdig. Derfor er opplevd urettferdighet av mobiliseringsstrategien til AFU korrelert med mindre forsvarsvilje. Dette komplementerer funnene fra eliteintervjuene med nøkkelpersonell i den ukrainske forsvarssektoren; mobiliseringen oppleves som urettferdig langs sosioøkonomiske linjer. Mer velstående grupper kan kjøpe unntak eller 'arrangere papirer', mens fattigere innbyggere blir sendt til frontlinjene. Dette skaper en dyp opplevelse av sosial urettferdighet og svekker viljen til å ta opp våpen for å forvare Ukraina (intervju, Kyiv, dato 2025).

Transparensvariabelen (*Do you agree with the assumption that the AFU has transparency challenges?*) er også signifikant, selv om effekten er svakere enn ved AFUs mobiliserings-praksis ($B = 0.312$). Koeffisienten til denne variabelen kan fremstå kontraintuitiv, men den stemmer. Hovedpoenget er at selv om ukrainere generelt sett har høy forsvarsvilje og høy tillit til AFU er de også kritiske til sitt eget militære. De er altså kritiske, men fortsatt villige til å utvise forsvarsvilje da alternativet fremstår som mye verre.

Hva er implikasjonene av disse funnene? Regresjonen viser at så lenge befolkningen har tillit til de militære institusjonene og oppfatter at rekruttering har foregått på et rettferdig grunnlag, så er det sannsynlig at befolkningens forsvarsvilje vil følge etter. Vår analyse viser at tillit til militære institusjoner er viktigst for forsvarsvilje, og at befolkningen oppfatter at mobiliseringen til de væpnede styrkene er rettferdig og gjelder for alle grupper av samfunnet, og at utdanning eller plassering i sosio-økonomiske nettverk ikke spiller en avgjørende rolle for hvem som mobiliseres.

Forsvarsvilje og horisontal og vertikal tillit i Ukraina

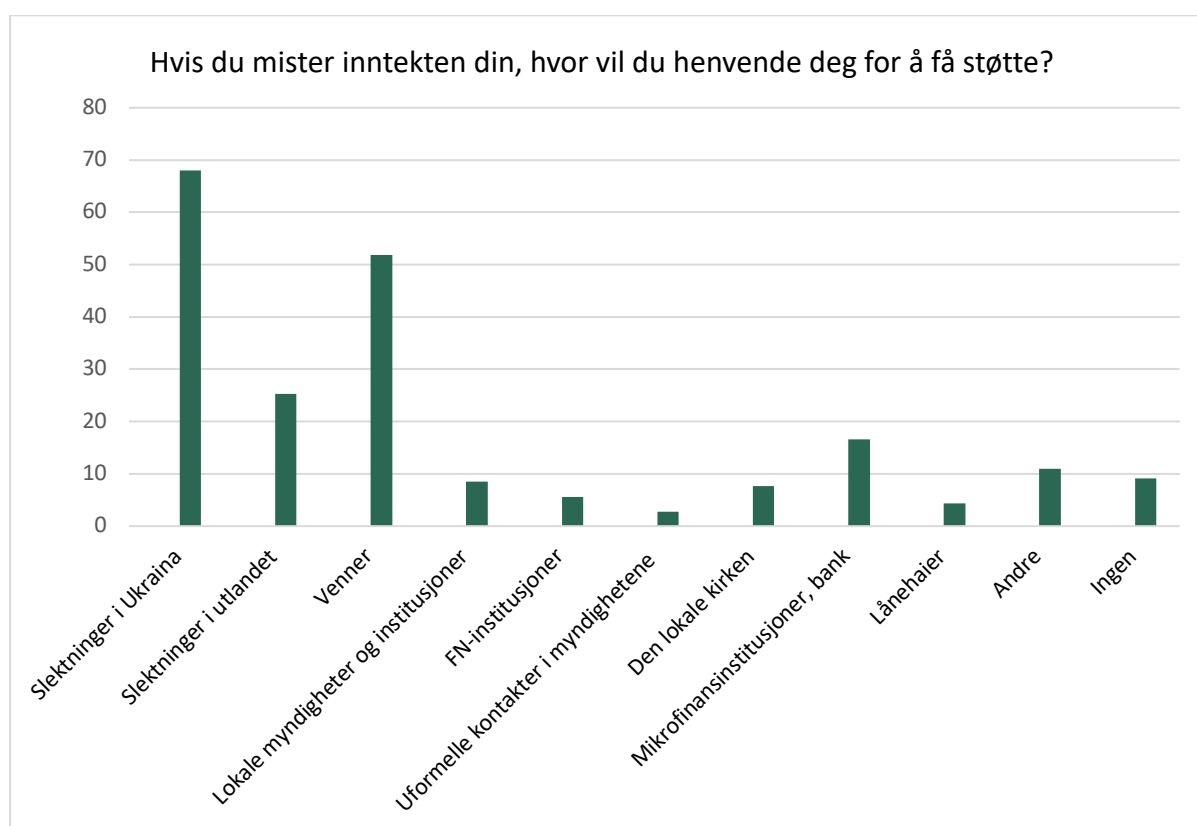

Figur 5: Tillit i Ukraina (Bidonko et al. 2026)

Ukraina viser sterk forsvarsvilje til tross for svekket vertikal tillit. Til tross for relativt høy tillit til AFU og president Zelenskyj (selv om den varierer over tid), så har den ukrainske befolkningen relativt lav

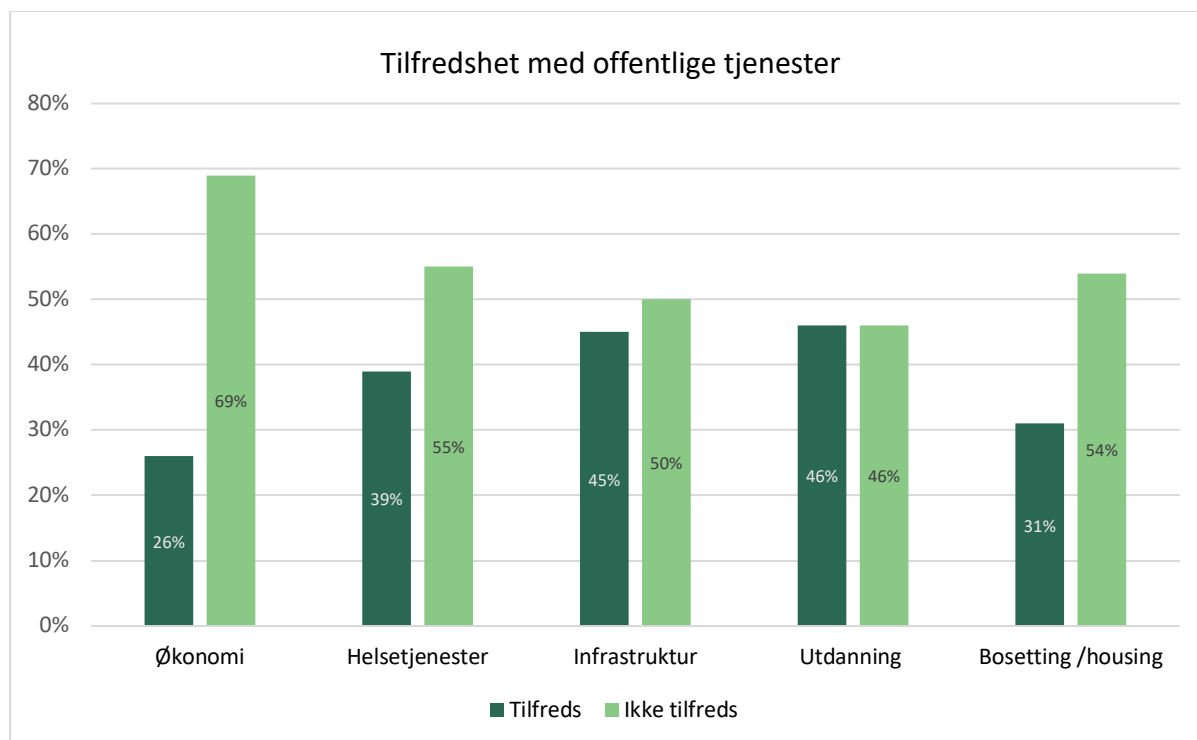
grad av vertikal tillit til nasjonale og lokale politikere, myndigheter og offentlige institusjoner. Dette strider mot oppfatningen om at vertikal tillit er grunnleggende for forsvarsvilje. Dataene fra spørreundersøkelsen viser derimot at ukrainere har høy grad av horisontal tillit; tillit til slektninger, naboer, internt fordrevne og sivilsamfunnsorganisasjoner. Utover dette er det interessant at ukrainere har høyere vertikal tillit til visse internasjonale aktører, utenlandske ambassader og organisasjoner enn de har til egne myndigheter. Dette fremgår i Figur 5.

Betydningen av horisontal tillit illustreres også tydelig i Figur 5. Ukrainere stoler på at slektninger og venner vil støtte dem dersom inntekten deres skulle bortfalle, og svært få oppgir at de kan forvente støtte av lokale myndigheter og institusjoner.

Figur 6: Hvem henvender du deg til hvis du mister inntekt? (Bidonko et al. 2026)

Den lave graden av vertikal tillit kan sees i sammenheng med den generelt lave tilfredsheten med offentlige tjenester (Figur 7). Dersom befolkningen ikke forventer at staten stiller opp, øker behovet for forsikringer i vertikale relasjoner. Det eneste unntaket til dette er utdanningssektoren.

Figur 7: Tilfredshet med offentlige tjenester (Bidonko et al. 2026)

Figur 7 viser at i motsetning til den vanlige antagelsen om at forsvarsvilje bygger på tillit til offentlige myndigheter indikerer funnene fra Ukraina at høy horisontal tillit er viktigere enn hva man tidligere har antatt. Dette har betydning også for hvordan man bør forstå fundamentet for forsvarsvilje i Norge. Norges demografiske sammensetning har endret seg de siste tiårene og Norge viser den samme trenden som resten av verden, nemlig synkende vertikal tillit (se Arnesen & Dalen 2025).

Norge – forsvarsvilje i et samfunn i endring

Som erfaringene fra Ukraina viser, består forsvarsvilje av en rekke dimensjoner og komponenter. Hva som er avgjørende vil i stor grad avhenge av konteksten. Situasjonen i Norge er åpenbart helt annerledes enn den i Ukraina. Norge er ikke i en væpnet konflikt med et naboland og opplever et annet trusselbilde – hovedscenarioet for Norge er et strategisk overfall i nord og/eller en serie sammensatte hybride trusler og angrep. Norge har også en annen historie med verneplikt, noe vi vil komme inn på senere. Likevel mener vi at flere av hovedfunnene vi har presentert ovenfor også er relevante for Norge.

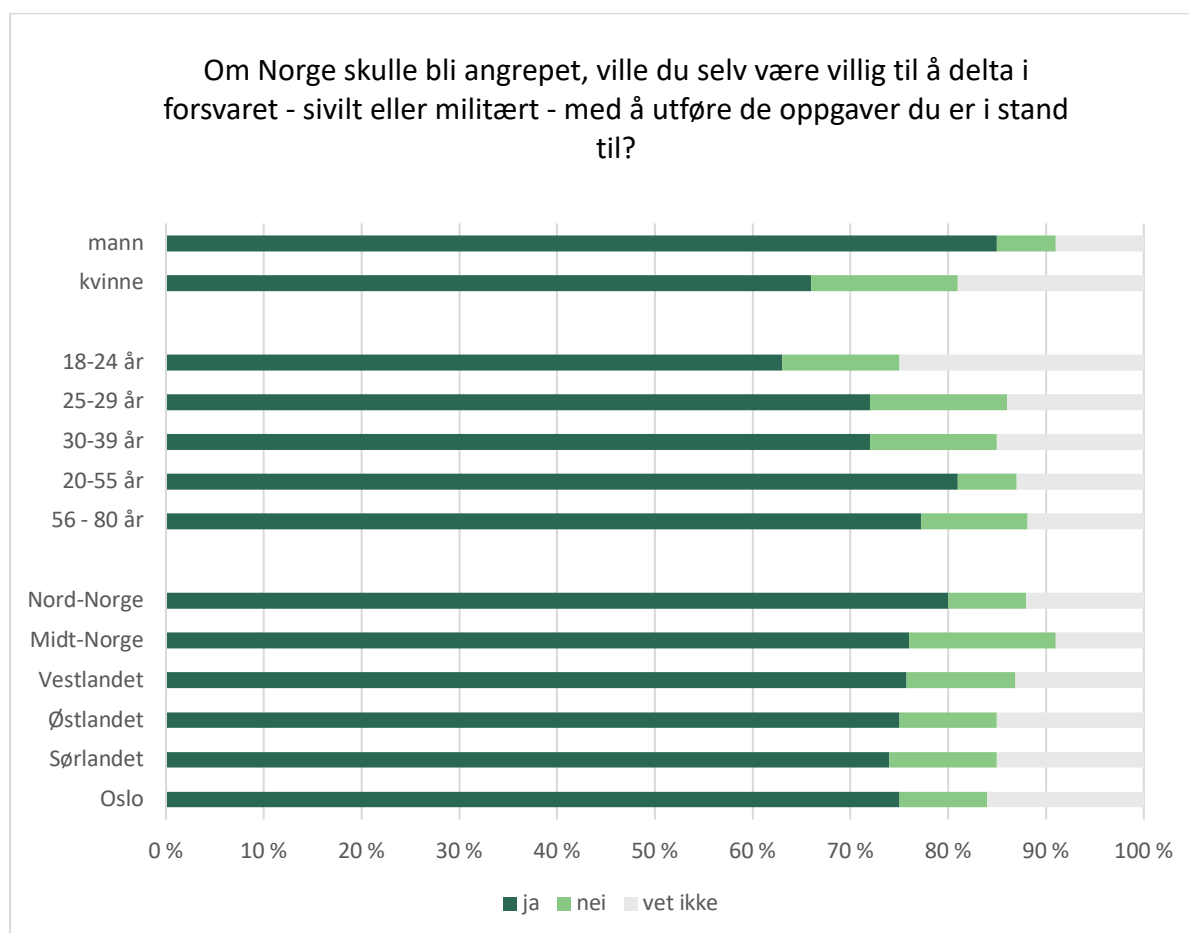
Det ukrainske folket har stor tillit til AFU. De stoler på at hæren og mannskapene som tjenestegjør ved fronten vil gjøre alt de kan for å forsvare Ukraina og prøve å ta tilbake så mye som mulig av de områdene som nå er under russisk kontroll. I og med at Norge ikke er i konflikt, så er det et åpent spørsmål hvordan det norske folket ville stilt seg i en tilsvarende situasjon.

I Ukraina betyr dette at befolkningen generelt sett har tillit til AFU, men som dataene fra Ukraina viser så er denne tilliten situasjonsbestemt. På spørsmål om AFUs mobiliseringspraksis oppfattes som rettferdig er folk mer skeptiske. Dette påvirker ikke nødvendigvis sivil forsvarsvilje, som de ved fronten også er helt avhengig av, men det fører til problemer med å mobilisere nye soldater til fronten. Dette er en utfordring som Ukraina har strevd med i lengre tid. Dette viser hvor viktig det er at mobilisering til det norske Forsvaret i en tid hvor kriser og konflikter kryper nærmere Norges grenser vil bli oppfattet som legitim, forutsigbar og at unntakene er klare og troverdige.

Videre viser våre funn fra Ukraina at den gjengse oppfatningen fra litteraturen om at høy folkelig forsvarsvilje avhenger av høy vertikal tillit – det vil si at folk generelt sett har tillit til politisk ledelse, byråkrati og offentlige institusjoner – *ikke* nødvendigvis må være til stede. I Ukraina har folk stort sett lav vertikal tillit, unntakene er president Zelenskyj og AFU. I Ukraina veies dette opp av høy horisontal tillit. Folk stoler hovedsakelig på slektninger, venner og naboer. Det er først og fremst disse soldatene ved fronten slåss for, og ikke politiske ledere eller offentlige institusjoner. Hva betyr dette for Norge? I det følgende så vil vi gå igjennom det vi vet ut fra etablerte studier, og det vi har samlet av informasjon gjennom intervjuer og fokusgrupper.

Hva vet vi om norsk forsvarsvilje?

Den eneste nasjonale spørreundersøkelsen som stiller spørsmål om forsvarsvilje blir gjennomført årlig av Folk og Forsvar. Undersøkelsen har blitt gjennomført siden 1960-tallet og sist i juni 2025. Den er basert på ca. 1000 tilfeldig nasjonalt utvalgte respondenter.³ Den viser relativt sterk forsvarsvilje, men det bør nevnes at 2025 var første gang respondentene ble spurt både om militær og sivil forsvarsvilje. Dette kan ha bidratt til at denne viser noe høyere forsvarsvilje enn tidligere undersøkelser. Våre respondenter i studentgruppen og HV-soldatgruppen pekte på at dette også kan være drevet frem av økt oppmerksomhet rundt en stadig mer spent geopolitisk situasjon.

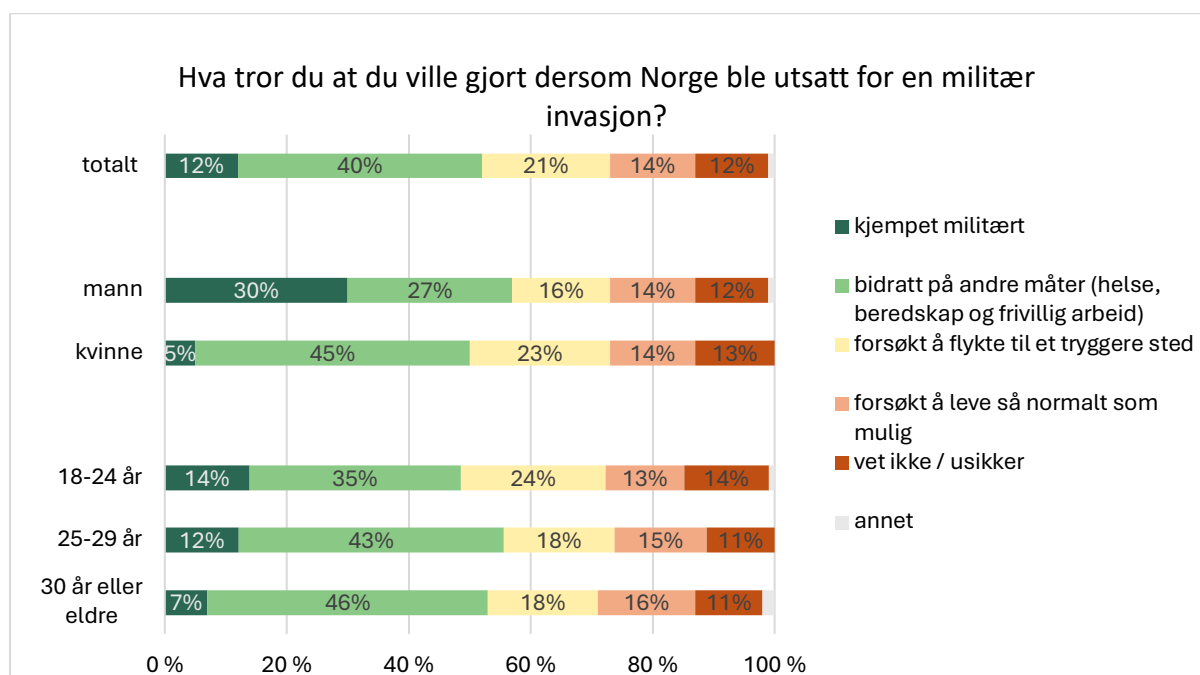

Figur 8: Norsk forsvarsvilje (Folk og Forsvar 2025:22)

Den relativt sterke forsvarsviljen som undersøkelsen fra Folk og Forsvar gjenspeiler er imidlertid ikke like fremtredende i en undersøkelse utført av Sentio på oppdrag av Universitas i januar 2026. Dette er imidlertid en mindre spørreundersøkelse blant 300 Oslostudenter.⁴

³ Ved en base på 1000 (n=1000) kan vi med 95 prosent sannsynlighet si at det riktige resultatet ligger innenfor $\pm 1,4$ og $\pm 3,1$ prosentpoeng, avhengig av prosentresultatets størrelse. Usikkerheten er størst ved et prosentresultat på 50 % og minst ved prosentresultater på 5 prosent / 95 prosent (Folk og Forsvar 2025).

⁴ Med et utvalg på 300 personer variere feilmarginene fra 3,4 prosentpoeng ved en 10/90-fordeling til 5,7 prosentpoeng ved en 50/50-fordeling (Universitas 2026).

Figur 9: Oslostudentenes forsvarsvilje (Universitas 2026)

Som figuren ovenfor viser svarer kun 12 prosent av studentene at de ville kjempet militært på spørsmålet: 'Hva tror du at du ville gjort dersom Norge ble utsatt for en militær invasjon?'. 40 prosent oppgir at de ville bidratt på andre måter (helse, beredskap og frivillig arbeid), mens 21 prosent sier de ville flyktet, 14 prosent ville forsøkt å leve så normalt som mulig, og 12 prosent var usikre på hva de ville gjort.

Fordelt på kjønn var 30 prosent av mennene villige til å kjempe militært, mens bare 5 prosent av kvinnene svarte det samme.⁵ Undersøkelsen viser også en svak tendens til at de yngste studentene er mer villig til å delta militært enn de eldre; 18-24 år (14 prosent), 25-29 år (12 prosent) og 30 år eller eldre (7 prosent). Likeledes er det en svak tendens til at de yngste studentene oppgir oftere oppgir at de ville forsøkt å flykte til et tryggere sted; 18-24 år (24 prosent), 25-29 år (18 prosent) og 30 år eller eldre (18 prosent) (se Universitas 2026).

På spørsmålet 'Hvor bekymret er du for at Norge vil bli involvert i en krig innen de neste fem årene?' i den samme undersøkelsen svarte 25 prosent at de var svært eller ganske bekymret, mens 53 prosent var litt bekymret. Oppsummert var 78 prosent av Oslostudentene svært, ganske eller litt bekymret. Kvinner oppgir høyere grad av bekymring (9 prosent svært bekymret, 22 prosent ganske bekymret og 50 prosent litt bekymret), enn menn (3 prosent svært bekymret, 8 prosent ganske bekymret og 59 prosent litt bekymret), men er mindre villig til å kjempe militært. Forskjellene mellom kvinner og menn er statistisk signifikant for variabelen 'ganske bekymret' (se Universitas 2026). Mens Universitas studerte Oslostudenters holdninger, viser Folk og Forsvars årlige meningsmålinger et større og mer landrepresentativt utvalg av nordmenn over 18 år, N = 1006. Studien viser at 76 prosent er villige til å delta – sivilt eller militært – i forsvaret av landet dersom Norge skulle bli angrepet, og at villigheten har økt siden året før (71 prosent). Selv om noe av

⁵ Kjønnsvariabelen er statistisk signifikant.

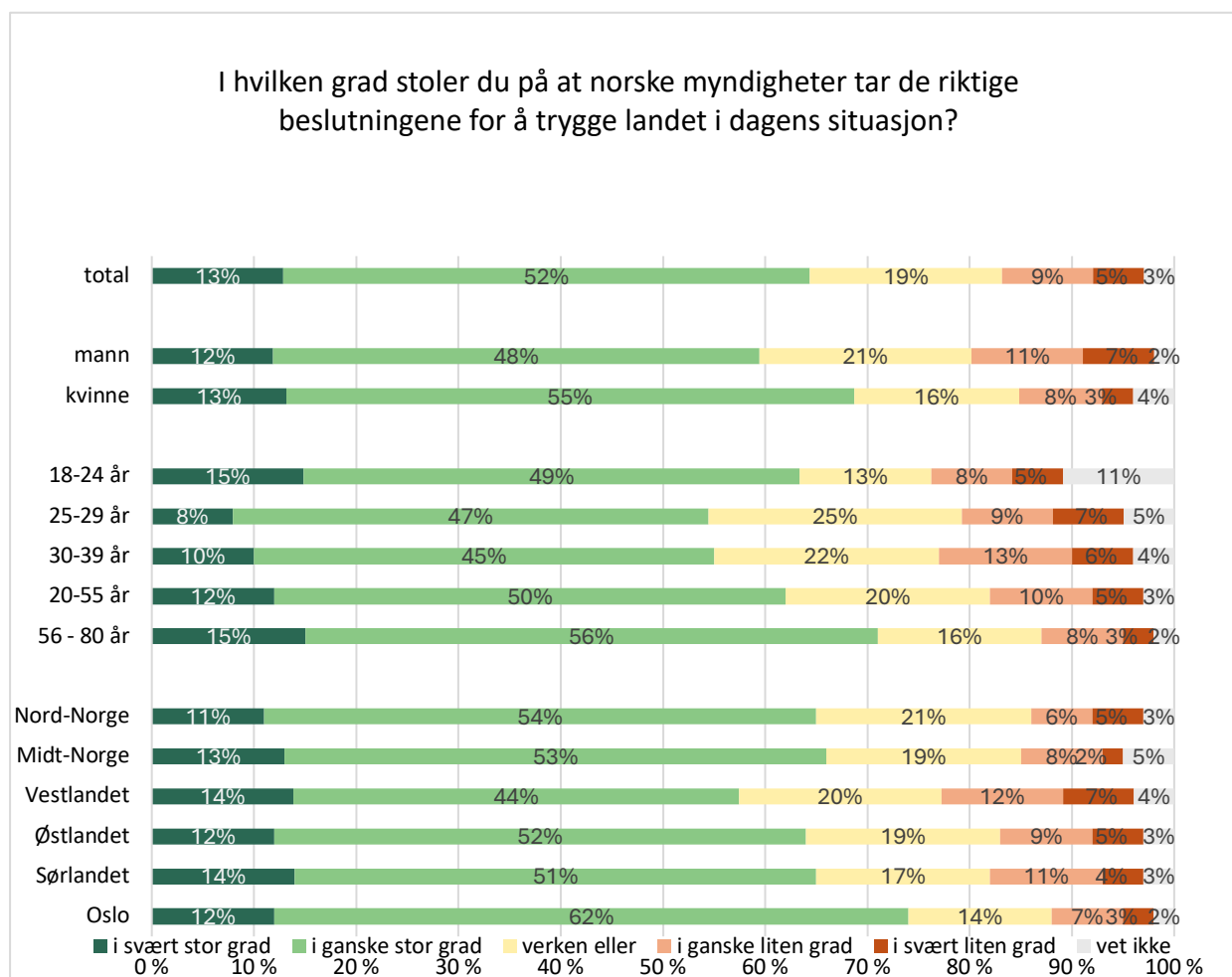
økningen kan skyldes endringer i verdenssituasjonen, kan endringene også skyldes spørsmålsformuleringen som ble oppdatert i 2025. I den oppdaterte formuleringen inkluderer forsvarsviljen både sivil og militær deltakelse. 87 prosent mener verneplikten bør beholdes (Folk og Forsvar 2025). Viljen til å forsvare Norge er relativt jevnt geografisk fordelt, men med størst andel i Nord-Norge (80 prosent) og minst andel på Sørlandet (74 prosent). Dette samsvarer godt med funnene fra fokusgruppene blant studenter og HV-soldater i Tromsø, og indikerer at geografisk nærhet til en potensiell aggressor spiller en rolle for dannelsen av aktiv forsvarsvilje.

Andelen av forsvarsvillige er lavest i aldersgruppen 18-24 år (63 prosent), og høyest i aldersgruppen 40-55 år (81 prosent) (se Folk og Forsvar 2025). 85 prosent av menn og 66 prosent av kvinner er forsvarsvillige. Det er også nevneverdig at 19 prosent av kvinnene i utvalget oppgir svaralternativet 'vet ikke', mens dette kun benyttes av 9 prosent av mennene (Folk og Forsvar 2025).

Forsvarsvilje og horisontal og vertikal tillit i Norge

I kontrast til Ukraina, er det i Norge relativt høy tillit til myndighetene. I undersøkelsen fra Folk og Forsvar (2025) oppgir 65 prosent av befolkningen at de i svært stor eller ganske stor grad stoler på at norske myndigheter tar gode beslutninger for å trygge landet. Figur 10 viser fordelingen av tillit til forsvarspolitikken. Funnene fra Ukraina viser at betydningen av horisontal tillit i samfunnet ikke bør undervurderes, men derimot prioriteres for å redusere sårbarheter for fremtidens trusler. Det er nødvendig å opprettholde både vertikal og horisontal tillit i samfunnet for å skape sterk forsvarsvilje. I Ukraina har frivillige organisasjoner en viktig rolle for å styrke motstandskraften i samfunnet og også sentral rolle i selve krigsinnsatsen, med forsyninger av krigsmateriell og utvikling av nye våpen (se bl.a. Karlsrud et al. 2025). Også i Norge er frivillighet et sterkt aspekt ved samfunnet og frivillige beredskapsorganisasjoner har en sentral rolle i totalforsvaret (se f.eks. Grunnan et al. 2024). Langtidsplanen poengterer også frivillighetens rolle som ressurs for å møte sammensatte trusler og styrke solidaritet på tvers av ulike samfunnsgrupper (Regjeringen 2024: 92).

Også næringslivet har spilt en svært sentral rolle for å opprettholde Ukrainas forsvarsvilje og -evne. Bedrifter har vist en utrolig evne til omstilling og innovasjonskraft. Det har vokst frem et vell av små- og mellomstore bedrifter som utvikler ny teknologi for moderne krigføring. Høyt utdannede mennesker som tidligere jobbet i den sivile teknologisektoren bidrar i teknologiutviklingen i krigen mot Russland. Likeledes vil næringslivet være en sentral aktør i Norge både i krise og krig. Langtidsplanen ønsker å styrke dialogen mellom forsvarssektoren og næringslivet og vil «for en prøveperiode etablere en totalforsvarskontakt til næringslivets hus eller tilsvarende næringslivsklynger» (Regjeringen 2024: 90). Næringslivet i Norge har også fått mer ansvar som del av totalforsvarberedskapen – ett eksempel er Næringslivets sikkerhetsråd som har blitt utpekt som sektorvis responsmiljø for digital sikkerhet i næringslivet og har etablert et cybersikkerhetssenter for næringslivet (Regjeringen 2025b).

Figur 10: Tillit til forsvarspolitikken (Folk og Forsvar 2025: 26)

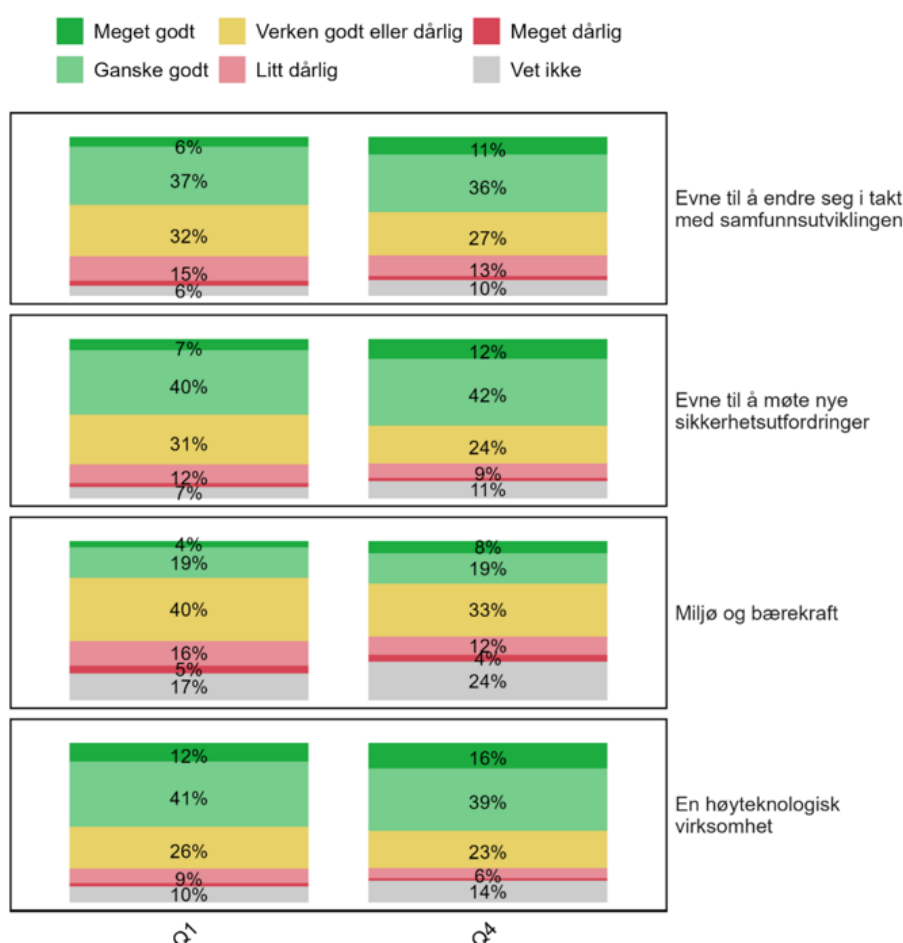
To av tre norske borgere stoler på at norske myndigheter tar de riktige beslutningene for å trygge landet i dagens situasjon (Folk og Forsvar 2025:26). Tillit er viktig, men man kan også stille spørsmål om noen gruppers litt svake forsvarsvilje kan skyldes *for* høy vertikal tillit – at ‘staten’ tar ansvar. Fra fokusgruppen med studenter i Tromsø sa en av respondentene ‘hvis myndighetene virkelig tror at det kan bli krig, hvorfor har vi ikke nok bomberom?’ Når tilfluktsrom har blitt omgjort til lager eller gymsaler kan en krig eller en større krise virke fjern. Tilsvarende uttrykte noen i samme intervju at ‘hvis de ikke tar inn flere til Forsvaret, da trenger de vel heller ikke flere’. Disse utsagnene forsterker noe også andre respondenter har pekt på som en mulig bekymring – at deler av befolkningen har vent seg til og forventer at hvis noe ubehagelig skjer, så vil andre ta ansvar. Hvor utbredte slike holdninger er bør kartlegges i fremtidig forskning, da det her kan ligge en skjult svakere forsvarsvilje. Hvis dette er en utbredt antagelse – at ‘andre’ vil ta ansvar, uten at det er klart hvem disse ‘andre’ er – så kan dette indikere at mange ikke er klar over sin egen rolle i et totalforsvarsperspektiv, eller at de ikke opplever en klar forventning om å bidra. Dette er spørsmål rapporten senere vil belyse ved å se på verneplikts rolle i totalforsvaret og for å danne forsvarsvilje i befolkningen.

I Forsvarets befolkningsundersøkelse fra 2024 oppgis det at 67 prosent av nordmenn har et meget/ganske godt inntrykk av Forsvaret ved utgangen av 2024. Til sammenligning var det gode inntrykket målt til 60 prosent av befolkningen i utgangen av 2023 (desember). Andelen av

befolkningen som oppgir 'litt/meget dårlig inntrykk' har sunket gradvis siden begynnelsen av 2023, fra 20 prosent i mars 2023 til 10 prosent i 2024 (Forsvaret 2024:11). Inntrykket av Forsvaret korrelerer med de resterende omdømmespørsmålene (Forsvarets anseelse, stole på Forsvaret og kvaliteten til Forsvaret og Forsvarets enheter, verdier og egenskaper) (Forsvaret 2024:11). Utover dette er befolkningen delt når det kommer til inntrykket av Forsvarets på følgende områder: evne til å endre seg i takt med samfunnsutviklingen, evne til å møte nye sikkerhetsutfordringer, miljø og bærekraft, som en høyteknologisk virksomhet (Forsvaret 2024:19).

3.3 Inntrykk av Forsvaret på ulike områder

Hvor godt eller dårlig inntrykk har du av Forsvaret på følgende områder?
Per kvartal i 2024

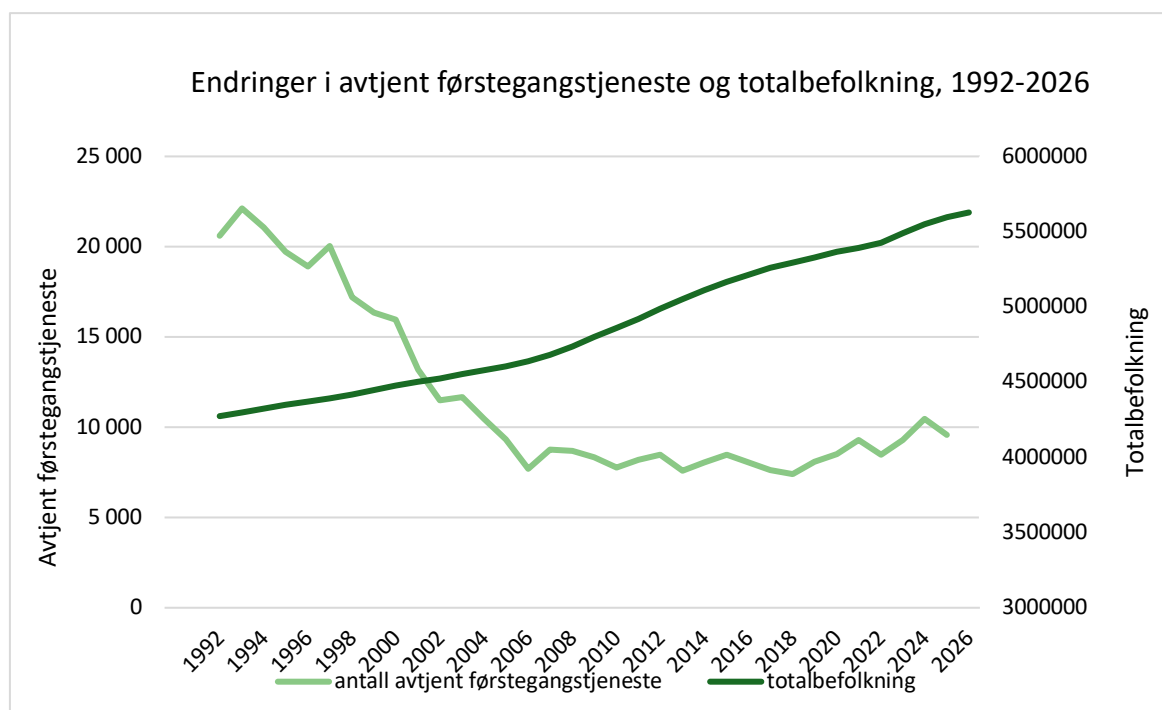
Figur 11: Inntrykk av Forsvaret på ulike områder (Forsvaret 2024: 19)

Som i Ukraina er det stor tillit til Forsvaret i Norge. Forsvarets befolkningsundersøkelse viser at 71 prosent svarte at de kan stole på Forsvaret i 2024. Mens tallene fra Forsvaret ikke viste signifikante forskjeller mellom tilliten til Forsvaret og aldersgruppe eller landsdel (Forsvaret 2024), finner undersøkelsen fra Folk og Forsvar (2025) noen geografiske forskjeller i tillit til om norske myndigheter tar de riktige beslutningene for å trygge landet i dagens situasjon. Sistnevnte viser at Osloregionen har størst andel med tillit til norske myndigheter (74 prosent), mens Vestlandet har

minst andel (58 prosent) (Folk og Forsvar 2025: 26). Samme undersøkelse viser at alder har noe å si for tillit til myndighetene; hvorav aldergruppen 56-80 år oppgir 71 prosent at de har stor eller svært stor tillit, mens 55 prosent av aldersgruppen 25-29 år oppgir det samme (Folk og Forsvar 2025: 26). Funnene fra Ukraina har vist at tillit til Forsvaret og myndigheter ikke nødvendigvis korrelerer, men i norsk kontekst er denne sammenhengen, og geografisk og demografisk variasjon i tillit, viktig å studere nærmere for å forstå mer om norsk forsvarsvilje. Dessuten kan nordmenns relativt høye tillit bli utfordret på kort og lengre sikt. Langtidsplanen for Forsvaret legger til grunn at Forsvaret skal få en relativt stor økning i tildelte midler over statsbudsjettet de neste ti årene, sammenlignet med andre sektorer. Over tid kan dette bety økt friksjon mellom Forsvaret og andre deler av samfunnet som også har legitime behov. Graden av friksjon vil være avhengig av hvorvidt man er i stand til å skape en felles situasjonsforståelse om de utfordringene Norge står overfor.

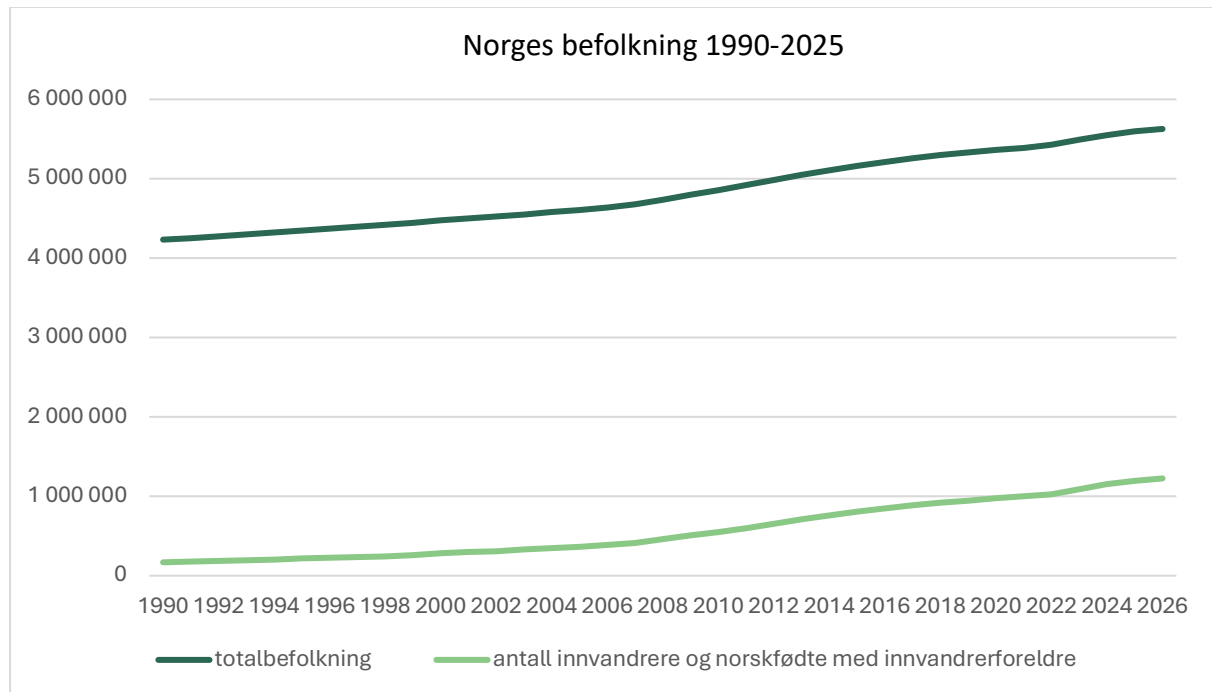
Verneplikt og forsvarsvilje

Antallet som avtjener førstegangstjeneste har falt dramatisk over de siste 30 årene. Forsvaret har fundamentalt endret karakter fra å være et mobiliseringsforsvar til å være et innsatsforsvar. På tidlig 1990-tall avtjente de aller fleste menn i hvert årskull førstegangstjeneste. Dette ble mer enn halvert frem til 2006 i takt med at antall innkalte til førstegangstjeneste ble kuttet i overgangen til et mindre og mer spesialisert og profesjonalisert forsvar. Samtidig har Norges befolkning økt jevnt. Fra januar 2015 ble allmenn verneplikt innført, som medførte en dobling av tilgjengelige for førstegangstjeneste. Den kombinerte effekten av disse to faktorene er at det i dag kun er et fåtall av vernepliktige som gjennomfører førstegangstjeneste.

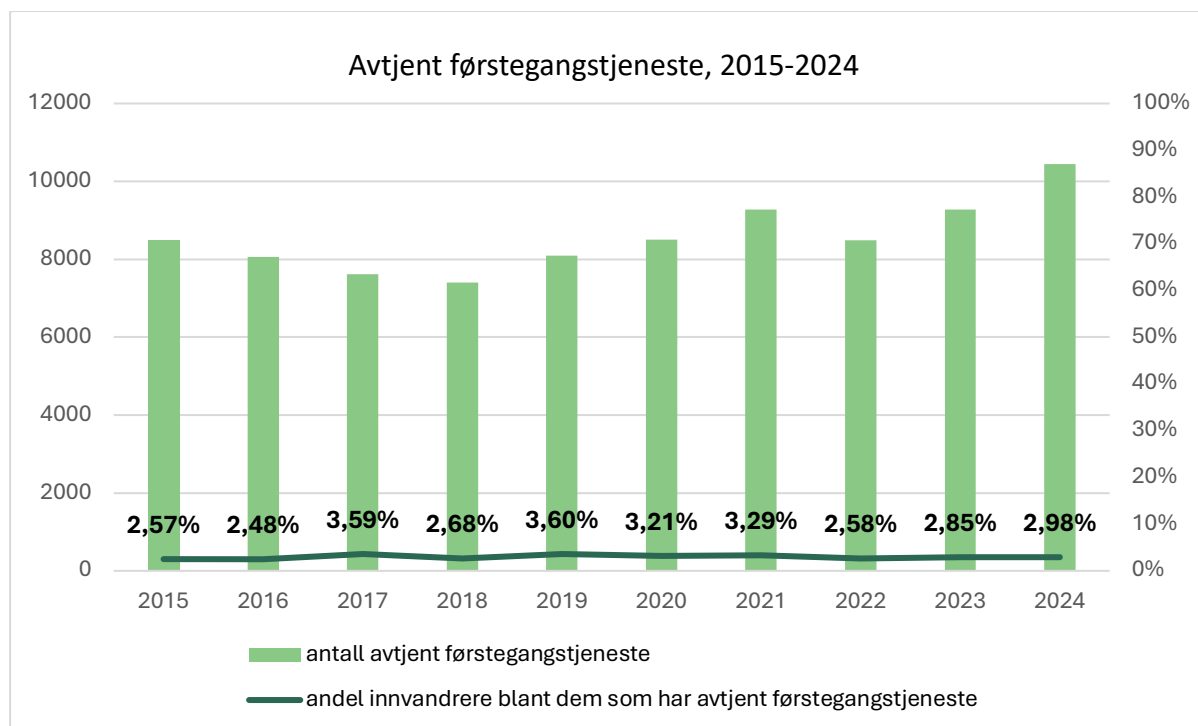
Figur 11: Endringer i avtjent førstegangstjeneste og totalbefolkning, 1992-2026. Utviklet fra statistikk fra Forsvarsstaben (2026, personlig kommunikasjon) og SSB (2026a).

Antall innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har også økt jevnt siden 1990, både i absolutte tall og som andel av totalbefolkningen (se Figur 13).

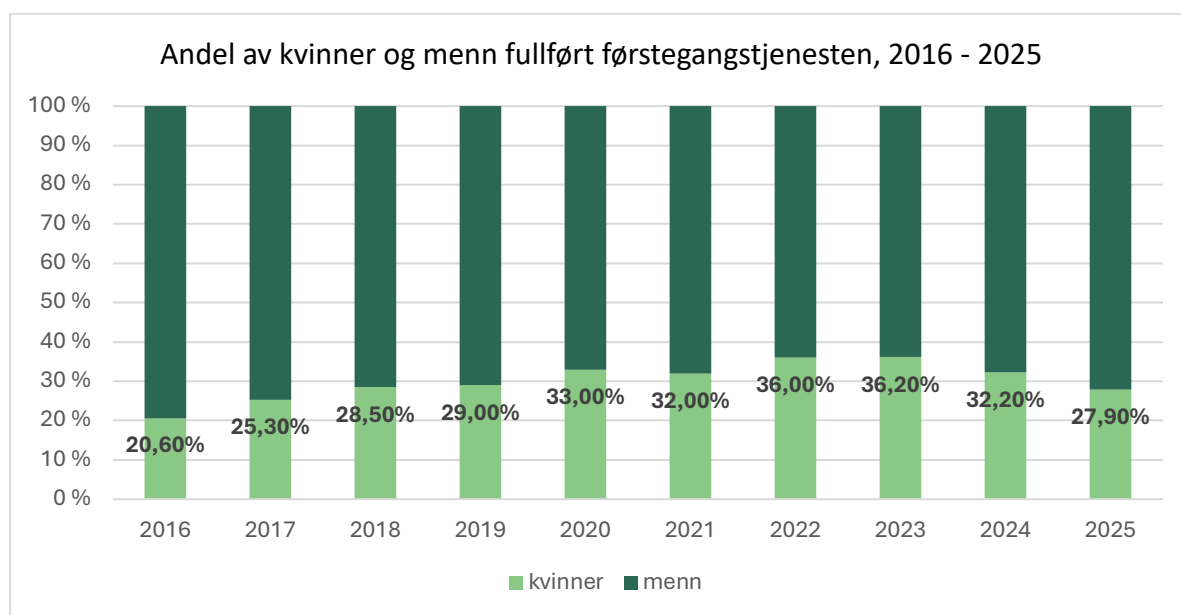

Figur 12: Endringer i Norges befolkning. Utviklet fra statistikk fra SSB (2026a; 2026b)

Disse er underrepresentert i antallet som gjennomfører førstegangstjeneste. Mens innvandrerandelen av befolkningen var 20,76 prosent i 2024, så var andelen med innvandrerbakgrunn som gjennomfører førstegangstjeneste 2,98 prosent (Figur 14). Andelen av personer med innvandrerbakgrunn som gjennomfører førstegangstjeneste har variert noe de siste ti årene, med en topp i 2019 (ibid.). Dette har sammenheng med at det ble innført strengere krav for sikkerhetsklarering samme år, noe vi vil komme tilbake til senere i rapporten.

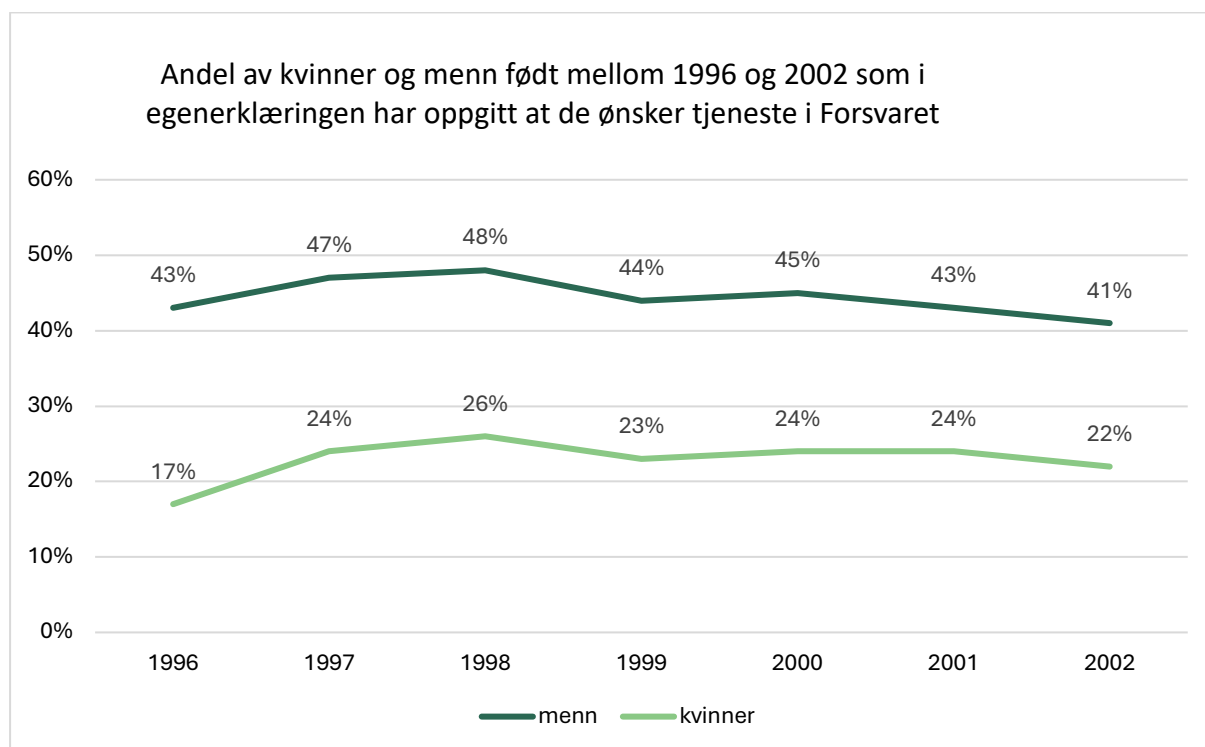
Figur 13: Avtjent førstegangstjeneste. Utviklet fra statistikk fra Forsvarsstaben (2026, personlig kommunikasjon) og Forsvarsdepartementet (2026, personlig kommunikasjon)

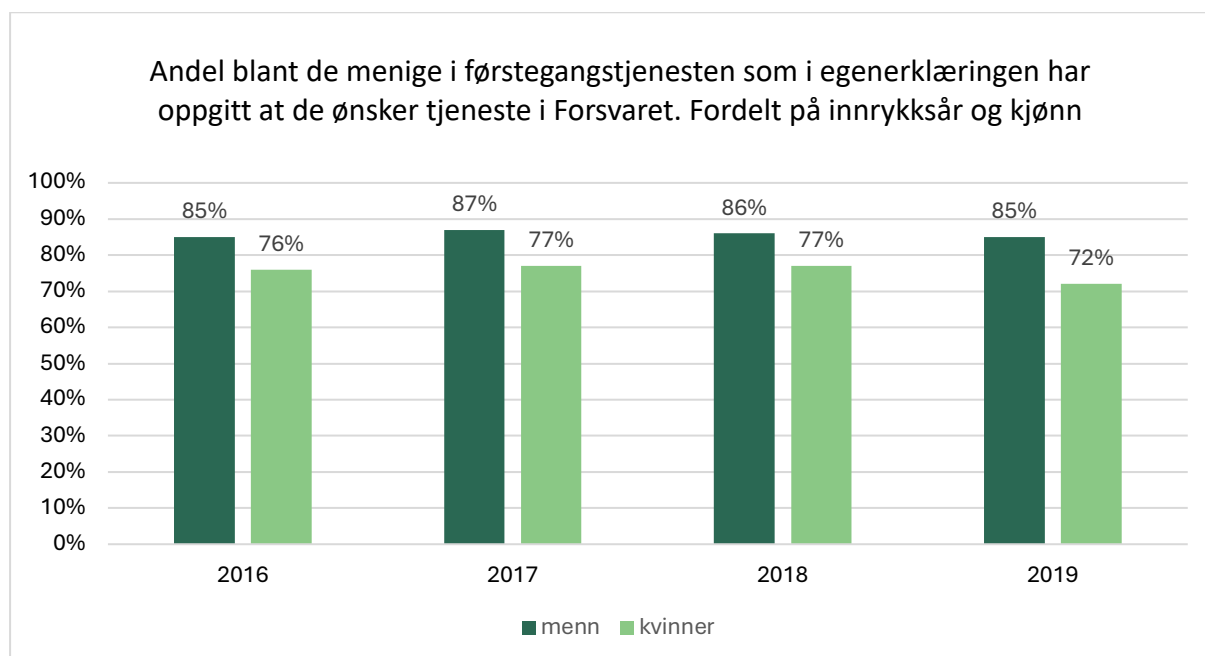
Figur 14: Andel av kvinner og menn som fullfører førstegangstjenesten (Forsvarsdepartementet 2026, personlig kommunikasjon)

Individuell motivasjon og seleksjon

Det er bred enighet både i eksisterende data og blant våre norske respondenter om at de som i dag avtjener verneplikt er høyt motiverte (se figurene under).

Figur 15: Andel motiverte basert på egenerklæringen, fordelt på kjønn (Køber 2020:27)

Figur 16: Andel som ønsker tjeneste i Forsvaret basert på egenerklæringen (Køber 2020:28)

Strand et al. (2022) peker på at hva vernepliktige oppgir i sin egenerklæring er avgjørende for fullført tjeneste, og anbefalte å vektlegge motivasjon mer i seleksjonsprosessen dersom målet er at flest mulig av de som selekteres til førstegangstjenesten fullfører den. De som avtjener verneplikt i dag er høyt motiverte og gjennomgår en seleksjonsprosess som ble oppfattet av våre respondenter som nyttig i videre karriere. De fyller også et behov for kompetent ungdom i førstegangstjenesten som kan gi Forsvaret kampkraft. Flere av våre respondenter trakk frem at de nye rekruttene som har gjennomgått denne seleksjonsprosessen er høyt motiverte, men at dette også innebærer at de lett kan bli skuffet og dermed miste forsvarsvilje hvis førstegangstjenesten eller påfølgende overføring til en HV-enhet ikke oppfattes som relevant og kvalitativt god, for eksempel ved at det regelmessig blir gjennomført relevant og ressursatt trening. En strengt selektert rekruttmasse vil, på samme måte, kunne være vanskeligere å rekruttere til en videre karriere i Forsvaret. I lys av fokuset på individuell motivasjon bør man vurdere hvordan man kan sikre at vernepliktsordningen bidrar til en bredt forankret forsvarsvilje i befolkningen.

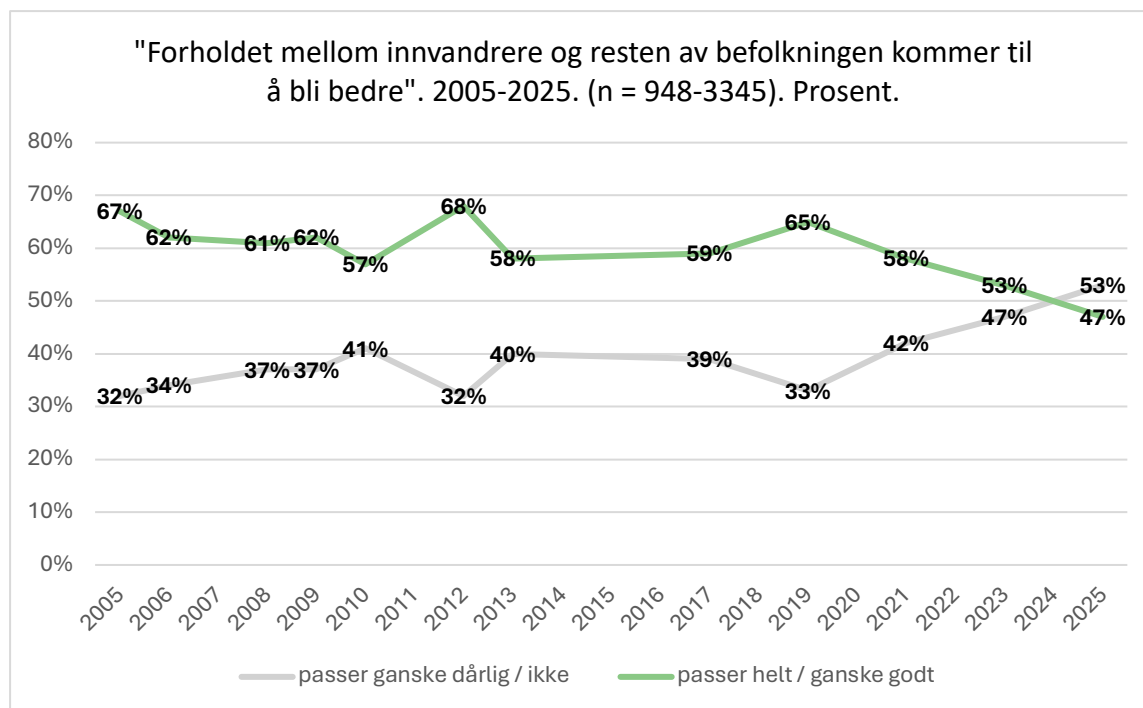
Et bredere forankret forsvar – Forsvaret som ‘samhørighetsmaskin’

En av våre respondenter sa at ‘Forsvaret er en samhørighetsmaskin’. Kvinneandelen som har fullført førstegangstjeneste nådde 36,2 prosent i 2023 og ligger på ca. en tredjedel i påfølgende år (Forsvaret 2023; 2025). Dette er positivt da det gjenspeiler forsvarsvilje på tvers av kjønn. Det som derimot fortsatt fremstår som en utfordring er at Forsvaret fortsatt i høy grad fremstår som relativt homogent og lite representativt for Norges demografiske sammensetning forøvrig. Andelen med minoritetsbakgrunn som tjenestegjør eller har tjenestegjort i Forsvaret speiler ikke befolkningen, noe som ble trukket frem av flere av våre respondenter, særlig de med minoritetsbakgrunn. En undersøkelse fra SSB (se SSB 2026c) viser at litt over en tredel av de som karakteriseres som innvandrere i Norge kommer fra EU/Efta/Storbritannia og Nord-Amerika. Andelen med minoritetsbakgrunn er derfor lavere enn innvandrерandelen i Forsvaret vist i Figur 14 ovenfor.

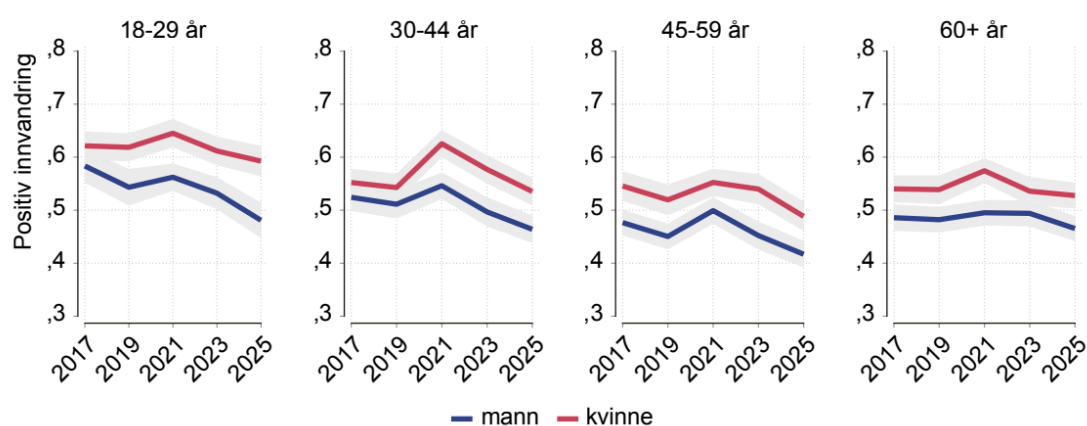
Vi fokuserer på befolkningssammensetning ettersom et sentralt spørsmål i diskusjonen om forsvarsvilje er betydningen av opplevd sosialt og kulturelt felleskap. En viktig del av dette er opplevelsen av å kunne bidra, bl.a. gjennom verneplikten. Andel innvandrere av totalbefolkningen utgjør i 2026 17,5 prosent av befolkningen (SSB 2026a; SSB 2026b) og ventes å øke i årene som kommer. Noen av våre nøkkelrespondenter argumenterte for at en vel så viktig funksjon til verneplikten som å skape kampkraft, er å koble sammen Forsvaret med resten av samfunnet og skape forsvarsvilje. Ifølge Hegna føres det ikke per i dag statistikk over andelen vernepliktige soldater med minoritetsbakgrunn i Norge (2023), men det er grunn til å tro at andelen er signifikant lavere enn SSBs tall for andel innvandrere i befolkningen.

Spørsmålet om å få inn flere med minoritetsbakgrunn i Forsvaret gjennom førstegangstjenesten kan også påvirkes av majoritetsbefolkningens holdninger til innvandring og innvandrere. Som Figur 18 og 19 viser har befolkningen på tvers av variabler som kjønn, alder og generasjoner blitt noe mer skeptiske til innvandring og innvandrere. Hvordan flere med minoritetsbakgrunn som gjennomfører førstegangstjeneste vil påvirke dette er usikkert. En mulighet er at førstegangstjenesten kan spille en rolle som en samhørighetsmaskin og dermed bidrar til å tone ned dette som en skillelinje i norsk

samfunnsliv. Det vil imidlertid avhenge både av hvilke erfaringer som en større andel av unge med minoritetsbakgrunn sitter igjen med etter førstegangstjeneste og hvordan de med majoritetsbakgrunn i Forsvaret erfarer dette. På sikt kan dette skape et sterkere samhørighet mellom ulike befolkningsgrupper som kan være viktig hvis større kriser skulle oppstå.

Figur 17: Forholdet mellom innvandrere og resten av befolkningen kommer til å bli bedre. 2005-2025 (Brekke et al. 2026: 32)

Figur 18: Holdninger til innvandring (indeks) etter alder og kjønn. Uten kontrollvariabler. Vektete tall. 2017-2025 (hentet fra Brekke et al. 2026: 36)

Forsvarets Handlingsplan for økt likestilling og mangfold påpeker at 'utfordringer med å få utlevert personkontrollopplysninger fra land Norge ikke har et sikkerhetssamarbeid med' resulterer i at kvalifisert ungdom enten må vente svært lenge på klarering eller ikke får klarering i det hele tatt (Forsvaret 2023: 20). Innstramningen av kravene til sikkerhetsklarering i forbindelse med innføringen av den nye sikkerhetsloven 1. januar 2019 førte til at mange som allerede hadde klarering mistet den. Det har også, som allerede påpekt, ført til at andelen med innvandrerbakgrunn som gjennomfører førstegangstjeneste har gått ned (Figur 14). Behovet for å beholde høyt kompetente medarbeidere som har fått utfordringer med å beholde sin sikkerhetsklarering medførte at det ble gjennomført en høring i 2025 for å se på mulige endringer i klareringsregimet (Regjeringen 2025c). I handlingsplanen for økt likestilling og mangfold nevnes ønsket om å kartlegge og løse utfordringer knyttet til å rekruttere, selektene og beholde mangfoldet som Forsvaret trenger (Forsvaret 2023), men her er det klare utfordringer som ennå ikke er løst.

Forsvarskommisjonen anbefalte å tenke nytt rundt rekruttering ettersom befolkningens etniske sammensetning endres (NOU 14 2023a), men så langt har det vært lite fremskritt på dette området (Pessl-Kleiven 2025). Forsvaret har ikke så langt påbegynt tiltaket i handlingsplanen hvor man skal 'innhente kunnskap om status på minoritetsrepresentasjon blant en avgrenset gruppe førstegangstjenestegjørende eller kadetter, etter mal fra Politihøgskolen' (Jølle 2025).

Parallelt med innstramningen i Sikkerhetsloven har både Forsvaret generelt og førstegangstjenesten blitt mer spesialisert de siste tiårene, og sikkerhetsklarering kreves i flere funksjoner. I klartekst betyr dette at svært mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ikke får mulighet til å avtjene verneplikt selv om de ønsker det. I andre tilfeller må de bruke en lang del av førstegangstjenesten på å vente på sikkerhetsklarering (Kinstad 2025). Om en av verneplikts roller er å knytte folk og forsvar sammen som en 'samhørighetsmaskin' for derigjennom å styrke og forankre forsvarsviljen så er dette en av hovedutfordringene man står overfor.

En annen utfordring er at ungdom som ikke har avtjent verneplikt heller 'ikke føler et ansvar for å bidra militært', ifølge en av deltakerne i vårt gruppeintervju med studenter. I våre fokusgruppeintervjuer tok flere unge til orde for at å 'få på en grønn uniform på mange flere er et riktig steg', og mente det er en sammenheng mellom hvor mange som er positiv til å stille til tjeneste med hvor mange som har avtjent førstegangstjenesten. Gjennomført førstegangstjeneste kan bidra til en sterkere felles forståelse og vilje til å forsvare landet og se seg selv som en del av totalberedskapen. En i fokusgruppeintervjuet med studenter sa at 'vi har mistet mange av de homogeniserende faktorene i samfunnet – jeg er mer et barn av internett enn mitt lokalområde'. I samme intervju ble det også uttalt at 'Forsvaret tar inn så mange som de trenger. Og om de ikke tar inn flere så trenger de vel ikke flere?'

Det kreves derfor nytenkning om hvordan man balanserer ønsket om en bredere forankring av forsvarsviljen i befolkningen, og verneplikts rolle i dette. Ifølge en nøkkelrespondent så gjøres det arbeid på å minske antallet roller i førstegangstjenesten som krever sikkerhetsklarering 'Hemmelig' (se også Brandt 2025). Flere respondenter ytret behov for å se på sikkerhetsloven og deltakelse, varighet, roller og klareringsbehov for førstegangstjenesten med nye øyne, hvor man tar i betraktning befolkningssammensetningen i Norge i dag. Forsvarskommisjonen foreslo å øke antallet som gjennomfører førstegangstjeneste og vurdere differensiert førstegangstjeneste, med tre måneder som minimumstjeneste (NOU 14 2023a). Nøkkelrespondenter i Forsvaret støttet også en slik

endring. Helsepersonellkommissjonen diskuterte hvorvidt man også burde vurdere alternativ plikttjeneste i helse- og omsorgssektoren for dem som ikke avtjener førstegangstjeneste (NOU 17 2023b: 409). For å styrke rekrutteringen til Heimevernet har man i Finnmark startet med førstegangstjeneste i Heimevernet hvor man har kortere tjeneste på 6 måneder, med påfølgende repetisjoner etter avtjent førstegangstjeneste (Forsvaret 2019).

Ettersom det er urealistisk at man går tilbake til å kalle inn hele kull til førstegangstjeneste, så er det også et sterkt behov for styrket kunnskap i befolkningen om verneplikten.

Totalberedskapskommissjonen argumenterte at '[s]iden kun et mindretall fra hvert årskull avtjener verneplikten, viser Forsvarskommissjonen også til at man bør vurdere om hele årskull skal gjennomføre kurs om sikkerhet, forsvar og beredskap i grunnskole og videregående skole' (ibid.: 212). Den tok også til orde for at kunnskap og kompetanse om samfunnssikkerhet og beredskap burde nå ut til flere gjennom å 'inngå i læreplaner i grunnskolen, videregående skoler og folkehøgskoler' (ibid.: 408). I Finnmark pågår det for øyeblikket et prøveprosjekt hvor man har integrert informasjon og undervisning om verneplikten i videregående skole. Det er positivt å se at det er bevegelse i tenkningen om vernepliktens rolle for å skape forsvarsvilje, men her trengs det fortsatt fremdrift. I Polen har man igangsatt et stort mobiliseringsprogram hvor opptil 500 000 skal trenes for å øke beredskap og motstandskraft og gi sivilbefolkningen mer kunnskap om hvordan de kan beskytte seg og bidra i en krigssituasjon (Kolařík 2025).

Innspill til kunnskapsgrunnlag

En sentral utfordring i forskningen på forsvarsvilje er at koblingen mellom uttalt *vilje* og faktisk *atferd* i krigstid i de fleste tilfeller ikke kan observeres og undersøkes vitenskapelig. Derfor er funnene fra Ukraina, på tross av betydelige kontekstuelle forskjeller, viktige også for Norge. Våre funn viser at høy folkelig forsvarsvilje ikke hovedsakelig er avhengig av høy vertikal tillit, forstått som tillit til offentlige institusjoner og politisk ledelse. I Ukraina har folk stort sett lav tillit til offentlige institusjoner, med unntak av AFU og president Zelenskyj. Det er den lokale samfunnsveven av venner og familie som er viktigst og som man kjemper for. I Ukraina vil vi derfor påstå at horisontal tillit er viktigere enn vertikal tillit, men vi vet ikke nok om hva som vil veie tyngst i en krigslignende situasjon i Norge. Vil folk utvise sivil og militær forsvarsvilje for å forsvare verdier som demokrati, ytringsfrihet og likestilling eller for å beskytte familie, nære slektninger og venner? Dette finnes det for lite kunnskap om, og det trengs bedre og mer systematisk forskning for å få et nødvendig kunnskapsgrunnlag for videre politikkutforming.

I forlengelsen av dette vil vi peke på at et rettferdig og transparent mobiliseringslovverk er grunnleggende. Det norske Forsvarsløftet skal gjenreise mobiliseringsstrukturen. Ukraina viser at viljen til å forsvare svekkes når mobilisering oppfattes som urettferdig. Derfor er tydelige regler, transparente fritakssystemer og synlige sanksjoner mot misbruk avgjørende for å opprettholde forsvarsviljen. Bred kunnskap om og rettferdig deltakelse i nasjonens forsvar – militært og sivilt – er avgjørende for sterk folkelig forankring og dermed også for forsvarsviljen.

Den sivile motstandskraften er fundamentet for forsvarsvilje og -evne. Ukrainas sivile beredskap – lokale initiativer, opplæring av sivile, frivillighetsnettverk, sivilsamfunn og næringsliv – har vært avgjørende for Ukrainas motstandskraft og utholdenhet i forsvarskrigen. Dette kan og bør Norge arbeide med og forberede i fredstid. Som Norges motstandskamp under andre verdenskrig og krigen i Ukraina har vist oss vil frivillig innsats og næringslivet være kritiske innsatsfaktorer i en væpnet konflikt. Tema som bør sees nærmere på er kartlegging av relevant frivillig innsats og hvordan den kan bidra, med respekt for disse organisasjonenes uavhengighet og krigens folkerett. Likeledes har næringslivet store ressurser og en evne til omstilling som vil være kritisk i en konflikt, noe Ukraina med all tydelighet har vist. Veteraner er også en ressursgruppe som har relevant erfaring og kan utgjøre en strategisk ressurs for å skape forsvarsvilje (Regjeringen 2024: 92).

Desentralisert forsvarsevne bidrar til å bygge forsvarsvilje. Ukraina begynte først å reformere sine territorielle forsvarsstyrker i 2021 og rakk ikke å bygge dem opp før invasjonen. De første månedene viste hvor avgjørende sterke, desentraliserte territorielle forsvarsstrukturer var, særlig i den innledende fasen av et angrep. Etableringen av Finnmarksbrigaden i august 2025 innebærer en vesentlig styrking av landforsvaret i nord. I et scenario med et strategisk overfall på Finnmark så vil også Heimevernet og Sivilforsvaret være sentrale i å forbinde militær og sivil forsvarsvilje og -evne. Denne delen av forsvarsevnen kan trolig forsterkes ytterligere ved at en større andel av sivilbefolkningen får større forståelse for sin rolle – og en tydelig forventning om å bidra som må kombineres med relevant trening og kursing.

Det er behov for å styrke kunnskap om verneplikten rolle for Forsvaret og i samfunnet. Verneplikten er et verktøy for å skape kampkraft, men også et viktig instrument for å synliggjøre Forsvaret og involvere den bredere befolkningen i forsvaret av Norge. Det er et sterkt behov for mer kunnskap om

verneplikten på tvers av samfunnet, med hensyn til alder, geografi og mangfold. Her trengs det forskning på hvordan man mest effektivt kan øke kunnskapen blant ulike målgrupper om verneplikts universelle utforming og gjennom det styrke forsvarsviljen.

Det bør også vurderes å øke antallet som gjennomfører førstegangstjeneste. Involvering av et bredere mangfold av norsk ungdom i førstegangstjenesten kan bidra til å bevisstgjøre befolkningen og aktivere en bredt forankret forsvarsvilje som gjør oss bedre forberedt på kriser og krig. Andre former for plikttjeneste i en videre totalforsvarssammenheng bør også vurderes. Det er sannsynlig at mer kunnskap om – og bredere deltakelse i – verneplikten kan mobilisere en sterkere forsvarsvilje.

At Norge har blitt et mer mangfoldig samfunn har også betydning for forsvarsvilje. Mange unge får per dags dato ikke mulighet til å utvise forsvarsvilje og bli del av den 'samhørighetsmaskinen' som Forsvaret kan være. Det strenge klareringsregimet kan bidra til at Forsvaret forsterker utenforskap snarere enn å skape samhørighet. En hovedutfordring i årene som kommer vil derfor være å involvere og skape forsvarsvilje blant en voksende minoritetsbefolkning. Her bør det tenkes kreativt for å finne løsninger som gir flere muligheter for minoriteter å bidra til alle deler av Totalforsvaret. Samtidig bør man unngå en modell hvor minoriteter først og fremst skal delta i de ikke-skarpe delene av Totalforsvaret. En slik modell kan fremstå som en løsning på sikkerhetsklareringsproblemet, men vil også kunne skape et markert skille mellom de som deltar i et militært forsvar av landet og de som på bakgrunn av minoritetsbakgrunn ikke får mulighet til det.

Forsvarsvilje har både en militær og sivil dimensjon, og begge er like viktige. Forsvaret av Norge i en krise eller krigssituasjon vil være helt avhengig av utstrakt frivillighet fra sivilsamfunn og næringsliv. Ukrainas evne til å stå imot Russland illustrerer dette. Soldatene ved fronten er avhengig av at samfunnet fortsetter å fungere, og samfunnet kan kun opprettholde dagligliv og produksjon hvis fronten holder. Det samme vil være tilfellet i Norge, og på dette området trengs det mer kunnskap – spesielt i Totalforsvarsåret.

Bibliografi

- Anderson C.J., A. Getmansky & S. Hirsch-Hoefler (2020). Burden Sharing: Income, Inequality and Willingness to Fight. *British Journal of Political Science* 50(1), 363-379.
- Arnesen, H.S & H.B. Dalen (2025). Fremdeles høy tillit i Norge. 11. Desember.
<https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/organisasjoner-og-medlemskap/statistikk/organisasjonsaktivitet-politisk-deltakelse-og-sosialt-nettverk-levekarsundersokelsen/artikler/lavere-tillit-enn-under-pandemien>.
- Bidonko, K., M. Bøås, S. Gueudet & R. Petrov (2026) Resilience and wartime transformation: trust, geopolitics and EU democracy promotion in Ukraine. Berlin: EU-Re-Engage. <https://re-engaging.eu/resilience-and-wartime-transformation-trust-geopolitics-and-eu-democracy-promotion-in-ukraine/>.
- Brandt, M. (2025). Færre ungdommer skal få klareringsgrad «hjemmelig», 28. juli 2025.
<https://www.forsvaretsforum.no/forsvaret-fsa-forstegangstjeneste/faerre-ungdommer-skal-fa-klareringsgrad-hemmelig/449137>.
- Brekke, J., A. Fladmoe, S. Hesstvedt & D. Wollebæk (2026). *Integreringsbarometeret 2026: Holdninger til innvandring, integrering og mangfold* (Rapport 3:26). Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Bukkvoll, T., & F.B. Steder (2023). War and the Willingness to Resist and Fight in Ukraine. *Problems of Post-Communism*, 71(3), 245–258.
- Bøås, M. (2025). Derfor faller ikke Ukraina. (o.p.) *Panorama Nyheter*,
<https://www.panoramanyheter.no/morten-boas-ukraina/derfor-faller-ikke-ukraina/403147>.
- Bøås, M. (2024). De unge danser, mens de gamle slåss, (o.p.), *Klassekampen*, 21.09.24.
<https://klassekampen.no/artikkel/2024-09-21/de-unge-danser-mens-de-gamle-slass>.
- Bøås, M. & I. Bjørkhaug (2026). *Kyiv Tabulation Report*, Oslo: NUPI.
- Chebatarova, A. (2023). Society in Turbulent Times: The Impact of War on Ukraine, i O. Palko & M.F, Gil (Red.) *Ukraine's Many Faces: Land, People, and Culture Revisited*. Bielefeld: Transcript Verlag.
- Deineko, O. & V. Hernes (2024). The New Mobilization Act: Policies, Target Groups and Consequences for Ukrainians Living Abroad. OsloMet: NIBR Working Paper 2024: 103.
- Flikke, G. & A. Aasland (2024). The Law on Military Mobilization in Ukraine: Political Process and Public Perceptions, HROMADA Blog, 12. November 2024. <https://hromada.network/law-on-military-mobilisation-ukraine-political-process-public-perceptions/>.
- Folk og Forsvar (2025). Meningsmålinger om Forsvaret og internasjonalt samarbeid. Opinion AS.
<https://www.nrof.no/wp-content/uploads/2025/08/Meningsmalinger-om-Forsvaret-og-internasjonalt-samarbeid-juli-2025.pdf>.
- Forsvaret (2019). Innfører førstegangstjeneste. Forsvaret.
<https://www.forsvaret.no/heimevernet/aktuelt/arkivsaker-heimevernet/aktuelt/innforer-forstegangstjeneste>.
- Forsvaret (2023). Handlingsplan for økt likestilling og mangfold i Forsvaret 2023-2026. Forsvarsstaben. https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/likestilling-og-mangfold/Handlingsplan-likestilling-mangfold.pdf/_attachment/inline/302ac524-e8f3-46e0-bca5-4a3fb68ec5f6:2d61e37fd1f5138585e8d02117ac08da28133512/Handlingsplan%20likestilling%20og%20mangfold.pdf.
- Forsvaret (2024). Forsvarets befolkningsundersøkelser 2024. Forsvaret.
https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/forsvarets-innbyggerundersokelse/Forsvarets%20befolkningsundersokelse%202024.pdf/_attachment/inline/776c2999-ea48-4213-bb3a-b3ae6d7d85b2:fcd8cbde0af012976cded25b28ed2936c057a3a1/Forsvarets%20befolkningundersokelse%202024.pdf.

- Forsvaret (2025). Oberstens råd til kvinner: – Ta utfordringen og vær deg selv, 8. mars 2025. <https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/aktuelt/8mars-iv25>.
- Forsvarets forum (2026). Enighet om forsvarsforlik i Stortinget. <https://www.forsvaretsforum.no/budsjett-forsvaret-langtidsplanen/enighet-om-forsvarsforlik-i-stortinget/502329>
- Friis, K. (1999). *Stat, nasjon og verneplikt: En genealogisk analyse av stats- og nasjonsbyggingen i Norge med fokus på verneplikten*, NUPI Rapport 256.
- Friis, K. (2021). Tilbake til fortiden: Forsvarspolitikken og norsk identitet. *Internasjonal politikk*, 79(2), 218-228.
- Grunnan, T., T. Apalvik, F. Skjei & S.R. Sellevåg (2024). *Frivillige beredskapsorganisasjoner i fremtidens totalforsvar*. FFI: Kjeller.
- Hedenskog, J. & A. Umland (2025). *The Ukrainian Mobilization Challenge: Military and Society During Full-Scale War. SCEEUS Report No. 13*. Stockholm: Stockholm Centre for Eastern European Studies.
- Hegna, K.B. (2023). Vil øke kunnskapen om minoriteter og mangfold i Forsvaret. *Forsvarets forum* (14. Desember). <https://www.forsvaretsforum.no/forsvaret-forsvarsstaben-forstegangstjeneste/vil-oke-kunnskapen-om-minoriteter-og-mangfold-i-forsvaret/355662>.
- Håkenstad, M. (2019). Den væpnede dugnaden – Totalforsvaret under den kalde krigen, i P.M. Norheim-Martinsen (Red.) *Det nye totalforsvaret*. Oslo: Gyldendal: 25-40. https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1200_032022_war_press.pdf.
- Ingelhart, R.F., B. Puranen & C. Welzel (2015). Declining Willingness to Fight for One's Country: The Individual-Level Basis of the Long Peace. *Journal of Peace Research* 52(4), 418–434.
- Ivner, A. (2024). Känslan att något är viktigt att försvara: En begreppsanalys av begreppet försvarsvilja i totalförsvarkontexten. <https://wnglewww.diva-portal.org/smash/get/diva2:1877653/FULLTEXT01.pdf>.
- Johansen, I. (2016). Verneplikt som ideologi. *Norsk Militært Tidsskrift* (1).
- Jølle, M. (2025). En handlingsplan uten særlig handling, 7. juli 2025. <https://www.forsvaretsforum.no/hr-likestilling-soldat/en-handlingsplan-uten-saerlig-handling/445165>.
- Karlsrud, J., O.M. Stormoen & Ø. Svendsen (2025). Tempo og effektivitet i Norges støtte til Ukraina, *NUPI Policy Brief* No. 4. Oslo: Norwegian Institute of International Affairs. <https://www.nupi.no/publikasjoner/cristin-pub/tempo-og-effektivitet-i-norges-stoette-til-ukraina>.
- KIIS (2025a) How Long are Ukrainians Ready to Bear the Burden of War. Kyiv International Institute of Sociology, 2 January. <http://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1464&page=8>.
- KIIS (2025b) Dynamics of Readiness for Territorial Concessions and the Factor of Security Guarantees for Reaching Peace Agreements. Kyiv International Institute of Sociology, 3 January. <https://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1465&page=1>.
- KIIS (2026). Opinion and Views of Ukrainians on War and Peace Issues: Results of a Survey Conducted on July 20-August 3, 2026. Kyiv International Institute of Sociology, 2. January. <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1626&page=2>.
- Kim, N.K. (2020). Territorial Disputes and the Individual Willingness to Fight. *Journal of Peace Research* 57(3): 406–421.
- Kinstad, A. (2025). Ventet i fem måneder på sikkerhetsklarering: – Har 10 timer med skjermtid, 28. februar. <https://www.forsvaretsforum.no/evenes-forstegangstjeneste-luftforsvaret/ventet-i-fem-maneder-pa-sikkerhetsklarering-har-10-timer-med-skjermtid/420334>.
- Kolařík, T. (2025) Poland's 'Always Ready' program: Civilian military training for a new security era. <https://www.czdefence.com/article/polands-always-ready-program-military-training-first-aid-survival-and-cyber-hygiene>.
- Kristoffersen, E. (2020). Våre verdier er det viktigste. *Forsvarets forum*. <https://forsvaretsforum.no/eirik-kristoffersen-forsvarssjef/vare-verdier-er-detviktigste/158988>.

- Køber, P.K. (2020). Hvem er de menige? – en kvantitativ analyse av vernepliktsdata 2014-2020. FFI-rapport. Forsvarets forskningsinstitutt. <https://www.ffi.no/publikasjoner/arkiv/hvem-er-de-menige-en-quantitativ-analyse-av-vernepliktsdata-20142020>.
- Leitlande, G. (2024). Societal Resolve Amid War: Lessons from Ukraine's Response to the Russian Invasion. *Obrana a strategie* (24)2, 99-111.
- McNerney, M. J., B. Connable, S.R. Zimmerman, N. Lander, M.N. Posard, J.J. Castillo, D. Madden, I. Blum, A.B. Frank & B.J. Fernandes (2018). *National Will to Fight: Why Some States Keep Fighting and Others Don't*. Santa Monica, CA: Rand Corporation.
- Neumann, I.B. (2002). En 'grand strategy' for Norge. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 19(2), 176–188. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2002-02-04>.
- NOU 2023: 14. (2023a). *Forsvarskommisjonen av 2021: Forsvar for fred og frihet*. Forsvarsdepartementet.
- NOU 2023: 17. (2023b). Nå er det alvor: Rustet for en usikker fremtid. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Persson, T. & S. Widmalm (2024). Upon Entering NATO: Explaining Defence Willingness among Swedes. *European Security*, 33(4), 690-710.
- Pessl-Kleiven, A.K. (2025). Mangel på mangfold, 7. juli 2025. <https://www.forsvaretsforum.no/forstegangstjeneste-mangfold-meninger/mangel-pa-mangfold/445427>.
- Rating Group (2022). Загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни, 1 March 2022.
- Regjeringen (2024) *Prop. 87 S (2023 – 2024) Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak). Forsvarsløftet – for Norges trygghet: Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036*. Oslo: Forsvarsdepartementet.
- Regjeringen (2025a) *Meld. St. 9. (2024-2025). Totalberedskapsmeldingen: Forberedt på kriser og krig*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Regjeringen (2025b). Etablerer nytt cybersikkerhetssenter for næringslivet. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/etablerer-nytt-cybersikkerhetssenter-for-naringslivet/id3116355/>.
- Regjeringen (2025c). Høring – endringer i sikkerhetsloven § 8-4 om avgjørelse av klarering. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-endringer-i-sikkerhetsloven-8-4-om-avgjorelse-av-klarering/id3088110/>.
- Reznik, O. (2023). The Willingness of Ukrainians to Fight for Their Own Country on the Eve of the 2022 Russian Invasion. *Post-Soviet Affairs*, 39(5), 329–346.
- Rose, S. (2024). Nation of Heroes: State Stigmatization of Ukrainian Men Who Flee the War. *Critical Studies on Security*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/21624887.2024.2398848>.
- Sagen-Hansen, M. (2022). Om viljen: Er det med utgangspunkt i Clausewitz 'om krigen' mulig å beregne den norske forsvarsviljen? Oslo: Forsvarets høgskole. [Masteroppgave]. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- SSB (2026a). 05803: Endringer i befolkningen i løpet av året, etter år. [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/05803>.
- SSB (2026b). 05183: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn, år og kjønn. [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/05183>.
- SSB (2026c). 10518: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Befolkningsendringer, etter landbakgrunn og år. [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/10518>.
- Strand, K.R., M. Fleischer Fauske & P.K. Køber. (2022). Hvordan bør ungdommers ønske om tjeneste i Forsvaret påvirke hvem som blir selektert til førstegangstjeneste? FFI-rapport 22/01876.
- State Service of Ukraine Derzhstat (2022). *Census Data*, Kyiv.
- Starytsky, A. (2024) *Mobilisation in Wartime*, ICDS-Estonia.
- Ulriksen, S. (2002). *Den norske forsvarstradisjonen: Militærmakt eller folkeforsvar?* Oslo: Pax Forlag.
- United States Census Bureau. (2026). Census and Survey Processing System (CSPro). <https://www.census.gov/data/software/cspro.html>.
- Universitas (2026, 26.januar). *Studentundersøkelse Universitas*. Sentio Research.

- Wang, A.H.E. & N, Eldemerdash (2022). National Identity, Willingness to Fight, and Collective Action. *Journal of Peace Research*, 60(5), 745-759.
- Wilson, A. (2023). Ukraine at War: Baseline Identity and Social Construction. *Nations and Nationalism* 30(1), 8-17.
- Ågedal, A. (2022). *Forsvarsvilje vinner krigen - forståelsen og betydningen av forsvarsvilje i norsk sammenheng*. Oslo: Forsvarets høgskole. [Masteroppgave]

Vedlegg A: Oversikt over fokusgrupper og intervjuer

Intervjuer

24.11.25	Sivilsamfunnsorganisasjon, Kyiv		Ukraina
24.11.25	Norges ambassade til Ukraina	2 intervjudeltakere	Ukraina
25.11.25	Official, Ministry of Digital Transformation		Ukraina
26.11.25	Reform Support Office, Ministry of Defense, Ukraine	2 intervjudeltakere	Ukraina
27.11.25	Tenketank	2 intervjudeltakere	Ukraina
27.11.25	Official, Ministry for Communities, Territories and Infrastructure Development of Ukraine		Ukraina
13.01.26	Forsvarsstaben (ledelse)		Norge
16.03.26	Rådgivere på Stortinget	2 intervjudeltakere	Norge
10.04.26	Ledelse i Sivilforsvaret (digitalt)		Norge
28.04.26	Forsvarsstaben (digitalt)		Norge
30.04.26	Ledelse Finnmark heimevernsdistrikt Ledelse Brigade Nord	2 intervjudeltakere	Norge

Fokusgrupper

26.11.25	Sivilsamfunnsorganisasjon, Kyiv	3 deltakere	Ukraina
07.04.26	Studentgruppe i Tromsø	6 deltakere: 1 kvinne, 5 menn	Norge
08.04.26	Heimevernet i Tromsø	7 deltakere	Norge
13.04.26	Lagførere i Madlaleiren – gruppe 1	10 deltakere: 6 kvinner, 4 menn	Norge
13.04.26	Lagførere i Madlaleiren – gruppe 2	8 deltakere: 3 kvinner, 5 menn	Norge
13.04.26	Ledelse KNM Harald Haarfagre, Madla	3 deltakere	Norge

Statistikk

National University of Kyiv Mohyla Academy Norsk Utenrikspolitisk Institutt	Spørreundersøkelse gjennomført i Kyiv, Oktober-desember 2025.
Forsvarsstaben	Antall avtjent førstegangstjeneste. Statistikk tilsendt fra Forsvarsstaben mai 2026, <i>personlig kommunikasjon</i> .
Forsvarsdepartementet	Andel personer med innvandrerbakgrunn (prosentandel). Statistikk tilsendt fra Forsvarsdepartementet mai 2026, <i>personlig kommunikasjon</i> . Andel av kvinner og menn som fullfører førstegangstjenesten. Statistikk tilsendt fra Forsvarsdepartementet juni 2026, <i>personlig kommunikasjon</i> .

Folk og Forsvar v. Opinion AS ⁶	Folk og Forsvar (2025, juni). Meningsmålinger om Forsvaret og internasjonalt samarbeid.
Universitas v. Sentio Research ⁷	Universitas (2026, 26. januar). <i>Studentundersøkelse Universitas</i> .
Institutt for samfunnsforskning ⁸	Brekke, J, Fladmoe, A., Hesstvedt, S. & Wollebæk, D. (2026, mai). <i>Integreringsbarometeret 2026: Holdninger til innvandring, integrering og mangfold</i>
Statistisk Sentralbyrå (SSB) ⁹	05803: Endringer i befolkningen i løpet av året, etter år (Oppdatert: 15.4.26) 05183: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn, år og kjønn. (Oppdatert 5.3.26) 10518: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Befolkningsendringer, etter landbakgrunn og år. (Oppdatert 17.4.26)

⁶ Fullstendig kilde oppgitt i bibliografi.

⁷ Fullstendig kilde oppgitt i bibliografi.

⁸ Fullstendig kilde oppgitt i bibliografi.

⁹ Fullstendig kilder oppgitt i bibliografi.

Vedlegg B: Spørreskjema Ukraina

	Ukrainian defense willingness and civil resistance			
DW1 A	Are you willing to fight for your country?	Yes No DK NA	1 2 98 99	
DW1 B	Would you be willing to take up arms to defend Ukraine? Interviewer: Five-point scale. One option allowed.	Yes – immediately Yes – if I were required by law Maybe – it depends on the circumstances (e.g., unit of service) No – I have good reasons to avoid conscription No – I would refuse to take up arms under any circumstances DK NA	1 2 3 4 5 98 99	Select one option.
DW1 C	What are you willing to fight for? Interviewer: Multiple choice (maximum three picks), with ranking (the first pick illustrates the most important and so forth). Show your device to the interviewee.	A democratic and sovereign Ukraine Ukrainian identity and patriotism To protect my family To protect my country Restoration of 1991 borders None – I would not fight under any circumstances Other DK NA	1 2 3 4 5 6 7 98 99	Multiple choice (max 3 picks), randomization of responses.
DW2 A	Imagine Ukraine obtained NATO-membership, and an ally were attacked, should Ukraine use military force to help defend that ally? Interviewer: Record the response on a scale.	Strongly agree Somewhat agree Neutral Somewhat disagree Strongly disagree DK NA	1 2 3 4 5 98 99	If 2, 3, 4, 5, 98, or 99, proceed towards DW2B. If 1, skip DW2B and proceed to DW3.
DW2 B	In your opinion, under which conditions should Ukraine take military action? Interviewer: Multiple choice. Max three picks. With ranking (the first pick illustrates the most important and so forth). Show your device to the interviewee.	Only if it affects Ukraine's own security Depends on which country is the aggressor Depends on which country is under attack Ukraine should not get involved outside own borders Ukraine should focus solely on its own defense I am against NATO membership Other DK NA	1 2 3 4 5 6 7 98 99	Multiple choice. Max three picks.

DW3	You will now be presented four descriptions of the Ukrainian Armed Forces. On a four-point scale, please rate whether you agree or disagree with the characteristics. <u>The Ukrainian Armed Forces are (...):</u> <i>Point score: (1) Strongly agree, (2) Agree, (3) Disagree, (4) Strongly disagree, (98) DK, (99) NA.</i>	Professional (clear line of command; not corrupt) Fully capable of defending the country Drafting recruits fairly Taking care of their troops (cost evaluation of engagement) Important symbol of national unity in Ukraine Facing issues with transparency about casualties and the rotation of troops		Individual assessment of each response.
DW4 A	Who do you think should be subject to conscription? Interviewer: Select all that apply and rank when multiple is chosen.	Only men in Ukraine Both men and women Ukrainians living abroad Everybody, but only in times of full-scale war Only volunteers and professional soldiers Other DK NA	1 2 3 4 5 6 98 99	Multiple choice
DW4 B	How do you view conscription in the Armed Forces today? Interviewer: Multiple choice (maximum three picks), with ranking (the first pick illustrates the most important and so forth). Show your device to the interviewee.	Necessity to defend Ukraine – no issues with it Builds unity and integration It allows citizens to step up and defend democracy I support it only in times of full-scale war Too many exemptions are granted Elites/rich manage to escape Conscription should be replaced by a professional army Conscription violates individual freedom Other DK NA	1 2 3 4 5 6 7 8 9 98 99	Multiple choice, max 3 picks.
DW5 A	How would you describe the relationship between civilians and the military in Ukraine? Interviewer: Choose the one that best reflects your opinion. Show your device to the interviewee.	Closely integrated Mutually respectful Lack of accountability/openness in the military Growing disconnect between civilians and military Other DK NA	1 2 3 4 5 98 99	Pick one.

DW5 B	In terms of civil resistance, do you participate in any of the following activities? I am (...): <i>Point score: (1) Yes, (2) No, (98) DK, (99) NA.</i>	Continuing with daily routines and work Giving up personal properties/resources for the benefit of the armed forces Donating money for the armed forces (via e-banking for example) Assisting with humanitarian aid to the AFU (e.g., weaving protective nets, making trench candles etc) Reporting suspicious people/activities to the relevant authority Housing or helping displaced people Participating in armed resistance Not taking part of any active resistance acts		Individual assessment of each response.
DW5 C	Are you trained, or willing to be trained, in handling light arms or weapons?	Yes No DK NA	1 2 98 99	If 1, proceed towards DW5D, if 2, 98, or 99, skip DW5D.
DW5 D	Are you prepared to use weapons in practice, if necessary?	Yes No DK NA	1 2 98 99	

Norsk utenrikspolitisk institutt

Rosenkrantz' gt. 22, 0160 Oslo
Postboks 1276 Vika
0111 Oslo

post@nupi.no

nupi.no

